

הקשר בחטיבת "גולני"

במלחמת יום הכיפורים

עבודת מורשת

השלמת קשר ותקשוב מבצעית 008

**צוות מבצע: צוערת יהל מנטל, צוערת עומר בלס, צוערת רננה חורש
מנחים: אל"ם במיל' אברשה בורשטין, תא"ל במיל' הרצל הלאלי,**

רס"ב במיל' משה עייש

סגל: רס"ן משה אזולאי, סגן דני פרל

תאריך: 24 מאי 2023

הקדמה

לאחר מלחמת ששת הימים שררה במדינת ישראל אווירת אופוריה ותחושת ביטחון לאור ההישגים הצבאיים המרשימים בהם הסתיימה מלחמת ששת הימים - והפגנת כוחו ויכולתו של צבא ההגנה לישראל מול צבאות מצרים, סוריה וירדן. יחד עם זאת, הייתה שחיקה מסוימת לאור מלחמת ההתשה, מלחמה שבה היו לא מעט הרוגים ופצועים.

ההערכה בדרג המדיני ובדרג הצבאי הייתה שלמדינות ערב אין יכולת צבאית לתקוף את ישראל. ולכן, פתיחת מלחמת יום הכיפורים על ידי צבאות מצרים וסוריה ב- 6 אוקטובר 1973 הפתיעה לא רק את הדרג המדיני וצה"ל שלא צפו את מועד פתיחתה, את עוצמת המתקפה ואת מהלכי הפתיחה אלא גם את תושבי המדינה.

הצבא הסורי תקף בשטח שנכבש במלחמת ששת הימים והוחזק על ידי ישראל ברמת הגולן, במקביל למתקפה של הצבא המצרי לאורך קו תעלת סואץ בחצי האי סיני, אשר חצה את התעלה במספר רב של מעברים, כחלק מההונאה המצרית. המתקפות בשתי החזיתות בוצעו לאחר פרק זמן של הכנות, תיאומים ומבצעי הונאה מוצלחים, בעיקר ההונאה המצרית.

עבודת מורשת קשר זו סוקרת (בקצרה) את הרקע המדיני והצבאי למלחמת יום הכיפורים, את ההכנות והמוכנות למלחמה בחט' גולני בכלל ובפלח"ק בפרט, את עיקרי מהלכי החטיבה במלחמה ברמת הגולן והשהייה במובלעת הסורית, תוך הדגשת השתלבות מערך הקשר, תפקידו, חשיבותו ושמירת רציפותו, בכדי לאפשר למפקדים ברמות השונות לפקד ולשלוט בכוחותיהם ולנהל את המבצעים החטיבתיים במצבי הלחימה המשתנים. כמו כן, בוצעה הרחבה בהקשר לערכי החיל ולמורשת הקשר שהשאירו לנו מפקדי וחיילי הקשר שלחמו בחטיבת גולני במלחמת יום הכיפורים.

כתיבת העבודה נעשתה בליווי ובהנחיית אל"ם (בדימוס) אברהם ("אברשה") בורשטין שהיה קצין הקשר החטיבתי, תא"ל (בדימוס) הרצל הלואלי שהיה סגן קצין הקשר החטיבתי, ורס"ב (בדימוס) משה עייש האלחוטן הראשי, ששירתו בפלח"ק גולני במהלך המלחמה והיוו עבורנו מקור ידע רחב בשאלת המחקר בה עוסקת העבודה, תוך שיתוף מקורות נוספים המבוססים על ראיונות עם מפקדים בחטיבה וקצין קשר גדוד 51 שהשתתפו במלחמה.

תוכן עניינים

הקדמה.....	עמ' 2
תוכן עניינים	עמ' 4
מבוא.....	עמ' 6
תודות	עמ' 7
מילון מושגים וקיצורים	עמ' 8
תקציר	עמ' 10
פרק א' : רקע מדיני וצבאי למלחמת יום הכיפורים	עמ' 12
פרק ב' : ההכנות והמוכנות לחימה בחטיבת גולני ובפלח"ק	עמ' 14
פרק ג' : עיקרי מהלכי הקרבות של חטיבת גולני ותרומת הפלח"ק ומחלקות הקשר הגדודית לחימה.....	עמ' 23
פרק ד' : השהייה במובלעת וסיכום המלחמה	עמ' 38
פרק ה' : אנשים ומורשת הקשר	עמ' 42
סיכום ואחרית דבר :	עמ' 47
מקורות	עמ' 48
נספחים –	
נספח א' – ראיונות עם מפקדי גדודים של חטיבת גולני ביוה"כ.....	עמ' 49
נספח ב' – ראיון עם קשר"ג 51 במלחמת יוה"כ.....	עמ' 55
נספח ג' – "חזרה לחרמון" סיפורו האישי של קשר"ח גולני	
אברשה בורשטין	עמ' 56
נספח ד' - קורות חיים של מנחי עבודת המורשת.....	עמ' 71
נספח ה' - קורות החיים של מפקדי הגדודים וקשר"ג 51	עמ' 75

מבוא

נפלה בחלקנו הזכות ללמוד, לכתוב ולערוך את סיפורו ומורשתו של מערך הקשר (מפקדים וחילים בפלח"ק ובמחלקות הקשר הגדודיות) בחטיבת גולני לפני ובמהלך מלחמת יום הכיפורים, 1973.

את ההכנות ואת מה שקדם למלחמה, את תיאור התהליכים, לפני ותוך כדי לחימה. את הפרטים והמידע, שמענו מפי מנחי עבודת המורשת שהיו בעלי התפקידים המרכזיים במערך הקשר של חטיבת גולני במלחמת יום הכיפורים: הקשר"ח -אברהם (אברהם) בורשטין, סגן הקשר"ח - הרצל הלואלי והאלחוטן הראשי - משה עייש. בנוסף, למדנו אודות המלחמה והקשר במלחמה ברמת הגדוד מפי קשר"ג 51 במלחמה, שלמה חסון.

עבודה זו מציגה לקורא את: הרקע המקדים למתקפת הפתע בחזית סוריה – רמת הגולן והחרמון, קרבות חטיבת גולני, כשירותו ומוכנותו של מערך הקשר לחימה, בדגש על הפלח"ק ואמצעי הקשר אשר עמדו לרשות החטיבה. כמו כן, את הקשר בחטיבת גולני בשלבי הלחימה: הבלוימה, המגננה, ניסיון כיבוש החרמון הראשון, התקפת הנגד, ההבקעה, מבצע "קינח" לכיבוש החרמון, השהייה במובלעת בסוריה ותקופת ההתשה. העמקנו ופירטנו אודות כל שלב, מה היו האתגרים והקשיים אשר אפיינו אותו, וכיצד פלוגת הקשר החטיבתית ומחלקת הקשר (גד' 51) באו לידי ביטוי.

חקרנו לעומק וציינו קווים לדמותו ותכונותיו של קצין הקשר- מאז ועד היום. תוך הבנת האתגרים אותם פוגש קצין הקשר במלחמה ואחריה וכיצד הוא משלב בין שני תפקידיו (היותו קצין מטה עבור המג"ד / המח"ט במקביל להיותו מפקד מחלקת הקשר הפלח"ק) הייתה לנו חשובה העובדה ללמוד כיצד מוערך קצין הקשר בתפיסתו של מפקד גדוד ח"יר בעזרת ראיון עם המפקדים שפעלו במלחמת יום הכיפורים: מג"ד 12 ארווין לביא (לימים מח"ט גולני ותא"ל), מג"ד 17 דוד (דוביד) כץ (לימים מח"ט גולני ותא"ל) ומג"ד 51 יהודה (יודקה) פלד (לימים מח"ט ותא"ל). מהם למדנו מהי חשיבות הקשר בעבור גדוד החי"ר, מדוע דווקא קצין הקשר הוא הדמות אשר נותרת צמודה לקודקוד (למפקד) בכל עת, איך תיפקד הקשר בלחימה וכיצד הקשר בא לידי ביטוי בשלבי הלחימה השונים אותם הזכרנו לעיל.

לסיכום, הצגנו את לקחי הקשר, את מורשת הקשר ואת התובנות שלנו מאז ואת ישימותן גם כיום למורשת וערכיו של חיל הקשר והתקשוב. אנו נרגשות וגאות להציג בעבורכם מעט ממורשתו העשירה של פלח"ק גולני במהלך מלחמת יום הכיפורים.

צוערת יהל מנטל

צוערת רננה חורש

צוערת עומר בלס

השלמת קשר ותקשוב מבצעית 008, מאי 2023

תודות

ברצוננו להודות לכל העוסקים במלאכת איגוד החומרים וכתובת עבודת המורשת.

בראש ובראשונה, תודה למנחי העבודה אברהם ("אברהם") בורשטין, הרצל הללי ומשה עייש. אנו מלאות הערכה ואסירות תודה על העזרה, הנכונות וההזדמנות. היה לנו העונג להקשיב ולו למעט ממורשת הקשר העשירה בחטיבת גולני. בזכותם העבודה היוותה גשר בין – דורי מלא במשמעות, היסטוריה ועניין. עזרתם לנו בכל, ונעניתם לכל בקשה ברצון רב, במהרה ומכל הלב.

תודה רבה לעמותה להנצחת חללי חיל הקשר והתקשוב, אשר מהווה בסיס ערכי איתן לחיל הקשר והתקשוב, והיא בית חם למורשת החיל.

תודה לוועדת המחקרים, על הליווי הצמוד, העזרה בדיוק העבודה והתכנים, העין הביקורתית אשר מייצרת מצוינות בתחומנו. זכינו לאגד מילותיהם של אישים חשובים ונבונים שנלחמו במלחמת יום הכיפורים בגולני ואשר יישארו מתועדות לעד, לכלל הדורות, ולכל מי שיהיה חפץ לקרוא בהן.

תודה מיוחדת לסגל ענף המפקדים של בה"ד 7, אשר בחר בנו ונתן לנו ההזדמנות לעסוק בעבודת קודש זו.

סגן דני פרל, מפק"ץ בהשלמת קשר ותקשוב מבצעית 008

רס"ן משה אזולאי, מק"ס השלמת קשר ותקשוב מבצעית 008

סא"ל פטריק הרוש, ראש ענף מפקדים

מילון מושגים וקיצורים

אימון – לבנת רענון על כל המשתמע מכך [לשיפור כושר מבצעי למידת תכנים מקצועיים, הפעלת מערכות]

המובלעת הסורית – טריטוריה סורית בצפון רמה"ג שנכבשה על ידי צה"ל במלחמת יוה"כ והוחזרה במסגרת הסכם הפסקת האש במאי 1974

הק"ש – הוראות קשר, כרטיס התדרים ואותות הקריאה מרמת חטיבה ומעלה, מאורגן על פי רשתות הקשר במדרג – פלוגה, גדוד, חטיבה...

ועדת גביש – הוועדה שתחקרה את קרבות גולני במלחמת יוה"כ

זחל"ד – זחלי למחצה דיזל – חידוש של הזחל"ים עם מנוע דיזל חדיש יותר (כלי להובלת לוחמים ורכב פיקוד)

זחל"ם – זחלי למחצה – כלי רכב המונע באמצעות שני זחלים ושני גלגלים (כנ"ל) עם מנוע בנזין

חפ"ק – חבורת פיקוד קדמית, באמצעותו המפקד יכול להימצא לפניו ולשלוט בצורה בלתי אמצעית בקרב אותו מנהל – קריטי ברמת הגדוד והחטיבה.

טל 8/312 – טלפון מגנטו עם מחולל מתח ידני

מפקדה – ארגון לקרב, בחלוקה למטה מתאם ולמטה ממקצועי (מיוחד) ובו חללי עבודה (מרכזים, מכלולים, תאים) אשר משמש את המפקד ואת המטה מדרג החטיבה ומעלה לקיים נוהל קרב וניהול קרב.

מצב כוננות ג' – מוכנות מלאה לפעילות מוגברת על רגע אסון או מצב לחימה בגזרה מוגבלת, כולל איסור יציאה הביתה.

מקשא"פ –מפקד קשר פיקודי

קודקוד – כינוי ברשתות הקשר, שמשמעותו - מפקד

קת"ק – קצין תצפית קדמי, אשר מקשר בין הדרג היורה הארטילרי (סוללה, גדוד...) לבין המסתייע בדרג הפלוגה ולעתים הגדוד. בגדוד ייקרא קש"א – קצין שיתוף ארטילרי

רד"ט – רדיו טלפון -תקשורת להעברת דיבור ונתונים

רק"ש – רכב קשר

תק"ש – תיבת קשר על גבי רכב/רק"ם

TDM – Time Division Multiplexer -שיטת אפנון בחלוקת זמן

FDM – Frequency Division Multiplexer -שיטת אפנון בחלוקת תדר

תקציר

עבודה זו עוסקת באנשי הקשר ובמערכות הקשר בחטיבה 1 במלחמת יוה"כ, ותרומתם בקרבות החטיבה.

בתמציתיות הסברנו את הרקע המדיני והצבאי למלחמת יום הכיפורים. לצורך הבנת הסיבות לפרוץ המלחמה, והלך הרוח במדינת ישראל בעת ההיא. פירטנו את מבנה החטיבה והפלח"ק, את המוכנות ללחימה ואת אמצעי הקשר הזמינים באותה תקופה.

הצגנו את עיקרי מהלכי הלחימה של החטיבה במלחמה: בקרבות הבלימה, בקרבות ההבקעה, בקרבות החטיבה לכיבוש החרמון ובמלחמת ההתשה שנמשכה במובלעת הסורית.

התמקדנו בתרומת הפלח"ק ומחלקות הקשר הגדודיות ללחימה, כדי לאפשר למפקדים את רציפות הפיקוד והשליטה בלחימה.

תיארנו בקצרה את השהייה ב"מובלעת סורית" ואת סיכום המלחמה, ופירטנו את לקחי הקשר מהמלחמה בראי החטיבה והגדוד.

לאורך כל עבודתנו, **חקרנו אודות המורשת וערכי הקשר** שהשאירו לנו בפועל מפקדי וחיילי הקשר שלחמו בחטיבת גולני במלחמת יום הכיפורים, **תוך העלאת קווים לדמותו של קצין הקשר מאז ועד היום.**

כמו כן, מובאים דבריהם של מפקדים בחטיבת גולני על הקשר ותפקידו המרכזי במלחמת יוה"כ.

פרק א'

רקע מדיני וצבאי למלחמת יום הכיפורים

לאחר מלחמת ששת הימים, שררה במדינת ישראל תחושת ביטחון צבאי ומדיני, אשר נבעה מהפגנת כוחו ויכולתו של צה"ל. הבסת הצבא המצרי, הסורי, הירדני וההישגים הרבים שצה"ל צבר הגבירו את תחושת הביטחון בקרב ההנהגה המדינית והצבאית דאז. זו באה לידי ביטוי, בין היתר, באמרתה של גולדה מספר ימים לפני פרוץ מלחמת יום הכיפורים: "מצבנו מעולם לא היה טוב יותר" (המרכז למלחמת יוה"כ).

אותה תחושת אופוריה, שהובילה לאי אמון ביכולתם ובכשירותם של צבאות ערב לתקוף את מדינת ישראל, כונתה מאוחר יותר בשם "הקונספציה" – מעין תפיסה מוטעית של המציאות הביטחונית.

לעומת זאת, התבוסה ואובדן השטחים היכו קשות בכבודם של מנהיגי ארצות ערב השכנות, אשר מאז ומתמיד התנגדו לקיומה הלגיטימי של מדינת ישראל וזה בא לידי ביטוי במספר מערכות צבאיות קודמות שהתחילו כבר עם הכרזת האו"ם על הקמתה של מדינת ישראל בנובמבר 1947. הניסיונות לשחיקת הצבא והכלכלה הישראליים באמצעות מלחמת ההתשה בסיני והניסיונות המדיניים - דיפלומטיים להחזרת שטחים אלו, אשר נכשלו, הביאו את מנהיגי מדינות ערב ובראשם נשיא מצרים אנואר סאדאת למסקנה כי יש לכבוש מחדש חלקים משטחים אלו במהלך של מלחמה כוללת, דבר שבהמשך יפעיל לחץ על ישראל לסגת מכל השטחים.

מצרים החלה בתכנון המלחמה בראשית שנת 1973, ורתמה את סוריה למאמץ. במאי 1973 הגיעו ידיעות על כוונות המלחמה של המצרים, וכתוצאה מכך הוחלט על צעדי כוננות (כולל גיוס מילואים 'כחול לבן'), אך אלה בוטלו בעקבות שקט בגבולות.

ב 13 בספטמבר 1973 התפתח קרב אווירי עם הסורים באזור רצועת החוף הסורית, במהלכו הופלו 12 מטוסים סוריים ומטוס ישראלי אחד. בעקבות התקרית והיערכות חירום של צבא סוריה על קו הגבול, תוגברו ערב ראש השנה כוחות השריון והארטילריה ברמת הגולן על בסיס כ"א סדיר.

בגזרה המצרית היה ידוע לגורמי אמ"ן על תרגיל מצרי גדול מתפתח ומתגלגל, שלקראתו רוכזו כוחות בקו התעלה. באגף המודיעין העריכו שהסבירות למלחמה נמוכה מאד (הערכת המודיעין הזאת התקבלה על ידי הרמטכ"ל, רא"ל דוד אלעזר), דבר שהתברר מספר ימים מאוחר יותר כמהלך הונאה גדול ומוצלח של המצרים.

בליל 4-5 באוקטובר 1973 נודע על יציאת משפחות היועצים הסובייטיים ממצרים ומסוריה - צעד שהיווה נורת אזהרה, בצה"ל הוכרזה כוננות ורמת הגולן וסיני תוגברו בכל כוחות השריון והארטילריה הסדירים.

בבוקר יום הכיפורים, ה-6 באוקטובר 1973, הגיעה ידיעה כי צפויה להתפתח מלחמה באותו יום בשעה 1800, בשתי החזיתות, במשך היום הייתה עילות רבה במישור המדיני והצבאי ולא אושרה דרישת הרמטכ"ל למכה מקדימה ולגיוס מספר חטיבות מילואים לתגבור ההגנה בסיני וברמת הגולן. משיקולים מדיניים לא אושרה התקפה מקדימה של חיל האוויר (דוגמת מכת הפתיחה במלחמת ששת הימים). מתקפות הפתע בחזית מצרים ובחזית סוריה החלו בשעה 1400.

פרק ב'

ההכנות והמוכנות למלחמה בחט' גולני ובפלחי"ק

בפרק זה נסקור את מוכנות החטיבה והפלחי"ק למלחמה, את מבנה החטיבה, מבנה הפלחי"ק ואת אמצעי הקשר העיקריים אשר עליהם התבסס מערך הקשר החטיבתי במלחמה. ובנוסף, נתאר אודות השיקולים למיקומי מפקדות החטיבה.

מוכנות החטיבה למלחמה

בשנה שקדמה למלחמה, חטיבת גולני קיימה אימון חורף בבקעת הירדן – בנבי מוסא. בשנת 1973, בין החודשים מרץ – מאי, התקיים אימון קיץ ברמת הגולן. כל אימון ברמת הגדודים סוכם בתרג"ד (תרגיל גדודי), ולאחר מכן בתרח"ט (תרגיל חטיבתי) מסכם לאימון.

באימון קיץ 1973, מפקדת החטיבה הייתה ממוקמת באזור מחנה "חומה" ברמה"ג, והגדודים השונים נפרסו במרחב רמת הגולן. כלל החטיבה תרגלה שלל תרחישי מלחמה המתארים צליחת מכשולים (מכשולי מים המדמים שהייה בכנרת על סירות גומי, ומכשולים יבשתיים המדמים מעבר המכשול הסורי) אלו היו המכשולים שהיה צריך להתגבר עליהם בכניסה לסוריה, פשיטות וכיבוש יעדים במאפיינים התואמים את הגזרה הסורית, אשר בלא ידיעתם בה הם עתידים להילחם.

באימון השתתפו ותורגלו גם מחלקות הקשר הגדודיות - כולל בוחן מחלקת קשר מצטיינת. חיילי הפלחי"ק תורגלו באימוני חיילות אשר כללו מסעות רגליים ארוכים, אימוני ירי ואימוני קשר מקצועיים. כמו כן, חיילי פלוגת הקשר החטיבתית צוותו לבעלי תפקידים שונים במהלך האימון והתרח"ט.

חפ"ק המח"ט תמיד היה בכוונות קבועה, רמת דריכותו וכשירותו של הפלחי"ק לחירום הייתה גבוהה, במיוחד לאור האימונים והתרגולות השונים.

עצרת חטיבתית לכבוד 25 שנות קיום חטיבה 1 – חטיבת גולני

במסגרת ההכנות לעצרת חטיבתית לכבוד 25 שנה לחטיבת גולני אשר תוכננה להתקיים ב-9 באוקטובר 1973, החל מחודש יולי 1973 התמקמה נציגות משמעותית של מפקדת החטיבה ומפקדיה בפארק הירקון (מצד שמאל כרזת הכנס)

כלל אמצעי הקשר, המפקדה העיקרית החלקית והחפ"ק החטיבתי שהו במחנה הקבע "בן עמי", והמשמעות המבצעית של הדבר הינה שהמפקדים אשר היו בהכנות לעצרת נמצאים הרחק מהמפקדה העיקרית והחפ"ק החטיבתי. יצוין כי בחטיבה היה אד- הוק חפ"ק סמח"ט (מאולתר, ע"ג זחל"ד לא תקני) בלחימה עם גדוד 12.

ערב המלחמה

תמונת המצב אודות פריסת יחידות החטיבה בערב המלחמה:

- א. גדוד 13 בפיקודו של סא"ל זאב אורן פרוס במוצבי צפון רמת הגולן, מהחרמון דרך שורת מוצבים ממוצב 103 ועד לחרמונית.
- ב. גדוד 12 בפיקודו של סא"ל יעקב שחר (נהרג בקרב בחרמון הראשון והוחלף על ידי סגנו ארזין לביא) סיים תעסוקה מבצעית בדרום רמת הגולן וירד להתארגנות להחזרה לכוננות - כשירות של האמצעים והחילים כמסגרת גדודית. בבסיס בן עמי.
- ג. גדוד 51 בפיקודו של סא"ל יודק'ה פלד, אשר נכנס לתפקידו יומיים לפני פרוץ המלחמה, סיים תעסוקה מבצעית ברצועת עזה והתארגן בבסיסו שבטירת הכרמל.
- ד. סיירת גולני בפיקודו של סרן שמריהו ויניק שהתה בבסיס בן עמי.
- ה. גדוד 17 בפיקודו של סא"ל דוביד כץ עסק בשגרת אימונים במסגרת קורס מ"כים. ביום חמישי בלילה, ב-4 באוקטובר 1973, ניתנה פקודה לכלל יחידות החטיבה, כולל חיילי הפלח"ק, לשוב לבסיסים מלבד מפקדת חטיבה חלקית אשר נותרה בפארק הירקון. בצהרי יום שישי, ה-5 באוקטובר 1973, הוכרז מצב כוננות ג' – זהו מצב של משבר. המשמעות, עצירת כלל היציאות והחזרת יחידות מהבית תוך מוכנות ללחימה, והערכות מוגברות. זאת עקב ידיעות אודות אפשרות סבירה לקיום "יום קרב" או "מבצע מוגבל" ביום למחרת (יום שבת). ביום שבת, ה-6 לאוקטובר 1973, נאמר לחפ"ק המח"ט ולאנשי הקשר לבצע דילוג לראש פינה – כאשר סמוך לשעה 14:00 פרצו קרבות הן ברמת הגולן והן בתעלת סואץ.

זחל"מ חפ"ק מח"ט גולני

מקור: מהאוסף הפרטי של אברהם ("אברשה") בורשטין.

רק ביום השלישי ללחימה של החטיבה חברו קציני המטה לציוד ולזחל"מי הפיקוד של החטיבה שהגיעו ממחנה בן עמי למרחב רמת הגולן.

יצוין כי בעת היציאה למלחמה, לא היו בידי הקשר"ח את הקו"שי [הוראות הקשר] החירום מפני שהיו מאוחסנים ונעולים במפקדת פיקוד הצפון בנצרת, עקב היותם חומר סודי ביותר וטרם אושר להפיצם. לכן, אופן הסדרת וחלוקת התדרים בוצעו באופן מאולתר - תדרים שהיו תדרי אימונים / תדרי בט"ש הושמשו ואיתם התחילו את הלחימה.

מס' תעודת זהות / 29/08/73-1		שם פרטי / שו"ר		שם משפחה / ריבון		תאריך / 16		מס' תעודת זהות / 400		שם פרטי / חורי		שם משפחה / חורי		תאריך / 5		מס' תעודת זהות / 4		שם פרטי / יוס		שם משפחה / יוס		תאריך / 8		מס' תעודת זהות / 7		שם פרטי / רחל		שם משפחה / רחל		תאריך / 105		מס' תעודת זהות / 107		שם פרטי / רחל		שם משפחה / רחל		תאריך / 108		מס' תעודת זהות / 109		שם פרטי / רחל		שם משפחה / רחל		תאריך / 110		מס' תעודת זהות / 111		שם פרטי / רחל		שם משפחה / רחל		תאריך / 112		מס' תעודת זהות / 113		שם פרטי / רחל		שם משפחה / רחל		תאריך / 114		מס' תעודת זהות / 115		שם פרטי / רחל		שם משפחה / רחל		תאריך / 116		מס' תעודת זהות / 117		שם פרטי / רחל		שם משפחה / רחל		תאריך / 118		מס' תעודת זהות / 119		שם פרטי / רחל		שם משפחה / רחל		תאריך / 120		מס' תעודת זהות / 121		שם פרטי / רחל		שם משפחה / רחל		תאריך / 122		מס' תעודת זהות / 123		שם פרטי / רחל		שם משפחה / רחל		תאריך / 124		מס' תעודת זהות / 125		שם פרטי / רחל		שם משפחה / רחל		תאריך / 126		מס' תעודת זהות / 127		שם פרטי / רחל		שם משפחה / רחל		תאריך / 128		מס' תעודת זהות / 129		שם פרטי / רחל		שם משפחה / רחל		תאריך / 130		מס' תעודת זהות / 131		שם פרטי / רחל		שם משפחה / רחל		תאריך / 132		מס' תעודת זהות / 133		שם פרטי / רחל		שם משפחה / רחל		תאריך / 134		מס' תעודת זהות / 135		שם פרטי / רחל		שם משפחה / רחל		תאריך / 136		מס' תעודת זהות / 137		שם פרטי / רחל		שם משפחה / רחל		תאריך / 138		מס' תעודת זהות / 139		שם פרטי / רחל		שם משפחה / רחל		תאריך / 140		מס' תעודת זהות / 141		שם פרטי / רחל		שם משפחה / רחל		תאריך / 142		מס' תעודת זהות / 143		שם פרטי / רחל		שם משפחה / רחל		תאריך / 144		מס' תעודת זהות / 145		שם פרטי / רחל		שם משפחה / רחל		תאריך / 146		מס' תעודת זהות / 147		שם פרטי / רחל		שם משפחה / רחל		תאריך / 148		מס' תעודת זהות / 149		שם פרטי / רחל		שם משפחה / רחל		תאריך / 150		מס' תעודת זהות / 151		שם פרטי / רחל		שם משפחה / רחל		תאריך / 152		מס' תעודת זהות / 153		שם פרטי / רחל		שם משפחה / רחל		תאריך / 154		מס' תעודת זהות / 155		שם פרטי / רחל		שם משפחה / רחל		תאריך / 156		מס' תעודת זהות / 157		שם פרטי / רחל		שם משפחה / רחל		תאריך / 158		מס' תעודת זהות / 159		שם פרטי / רחל		שם משפחה / רחל		תאריך / 160	
-----------------------------	--	----------------	--	------------------	--	------------	--	----------------------	--	----------------	--	-----------------	--	-----------	--	--------------------	--	---------------	--	----------------	--	-----------	--	--------------------	--	---------------	--	----------------	--	-------------	--	----------------------	--	---------------	--	----------------	--	-------------	--	----------------------	--	---------------	--	----------------	--	-------------	--	----------------------	--	---------------	--	----------------	--	-------------	--	----------------------	--	---------------	--	----------------	--	-------------	--	----------------------	--	---------------	--	----------------	--	-------------	--	----------------------	--	---------------	--	----------------	--	-------------	--	----------------------	--	---------------	--	----------------	--	-------------	--	----------------------	--	---------------	--	----------------	--	-------------	--	----------------------	--	---------------	--	----------------	--	-------------	--	----------------------	--	---------------	--	----------------	--	-------------	--	----------------------	--	---------------	--	----------------	--	-------------	--	----------------------	--	---------------	--	----------------	--	-------------	--	----------------------	--	---------------	--	----------------	--	-------------	--	----------------------	--	---------------	--	----------------	--	-------------	--	----------------------	--	---------------	--	----------------	--	-------------	--	----------------------	--	---------------	--	----------------	--	-------------	--	----------------------	--	---------------	--	----------------	--	-------------	--	----------------------	--	---------------	--	----------------	--	-------------	--	----------------------	--	---------------	--	----------------	--	-------------	--	----------------------	--	---------------	--	----------------	--	-------------	--	----------------------	--	---------------	--	----------------	--	-------------	--	----------------------	--	---------------	--	----------------	--	-------------	--	----------------------	--	---------------	--	----------------	--	-------------	--	----------------------	--	---------------	--	----------------	--	-------------	--	----------------------	--	---------------	--	----------------	--	-------------	--	----------------------	--	---------------	--	----------------	--	-------------	--	----------------------	--	---------------	--	----------------	--	-------------	--

המקור: האוסף של אברשה בורשטין מ"ועדת גביש"

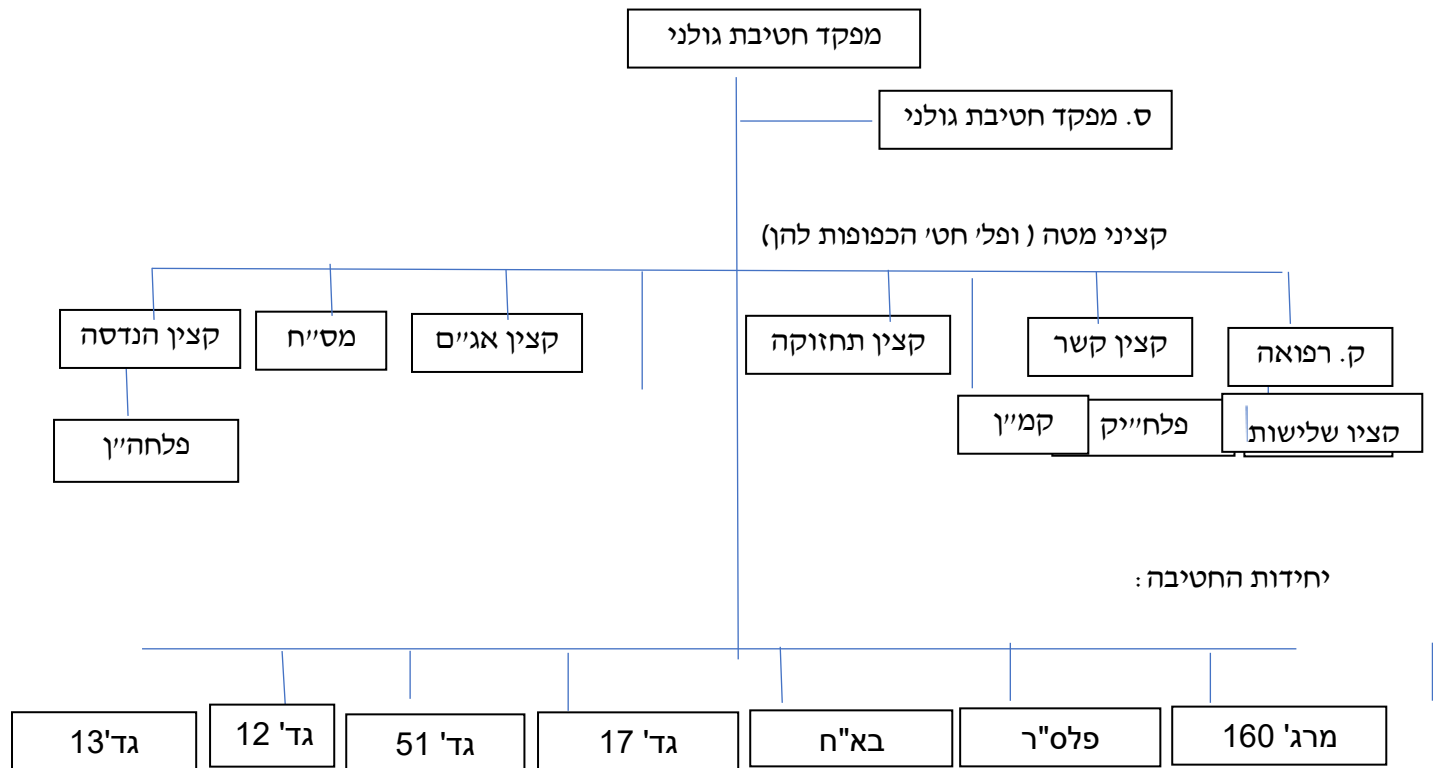
1. מפקדה עיקרית

2. חפ"ק מח"ט

3. חפ"ק סמח"ט (החטיבה הבקיעה לתוך המובלעת בשני צירים. חפ"ק הסמח"ט הוקם אד

- 18 -

מבנה חטיבת גולני במלחמת יום כיפור

מקרא:

בא"ח – בסיס אימונים חטיבתי

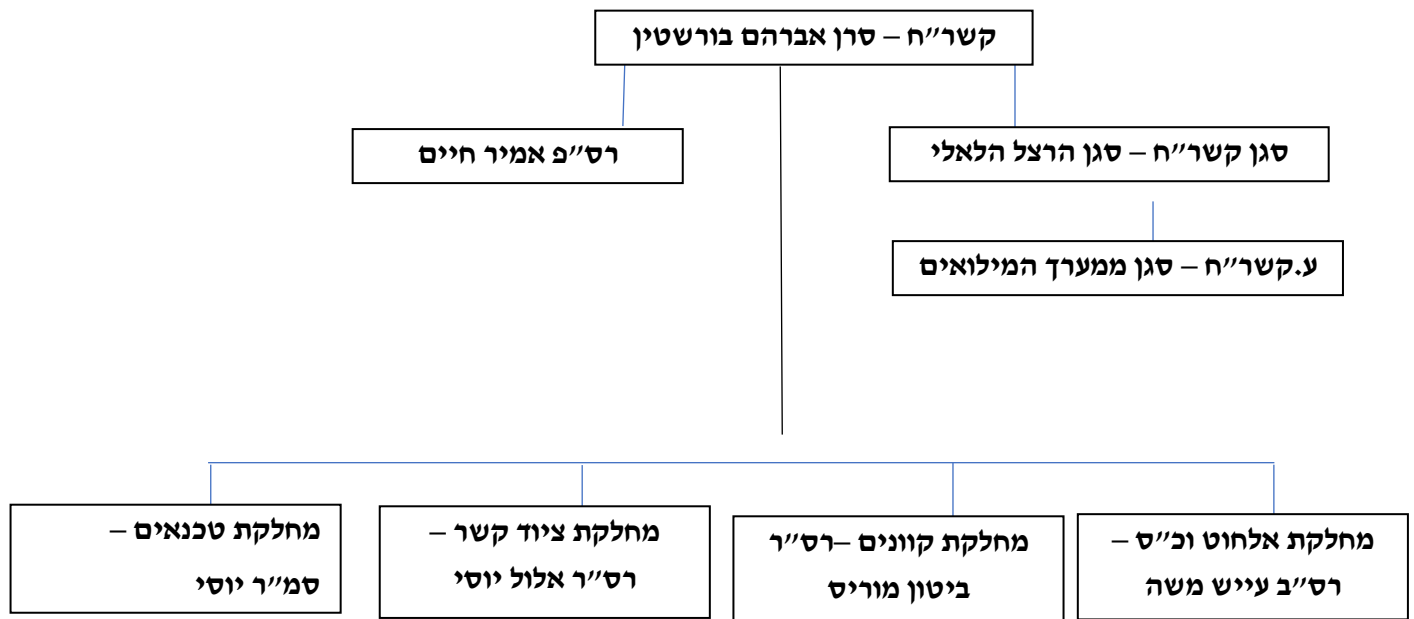
מס"ח – מפקד סיוע חטיבתי

פח"ח – פלוגת חיל רפואה חטיבתית

פלחה"ן – פלוגת הנדסה

פלח"ייק – פלוגת חיל קשר

מבנה פלח"ק גולני: (כ"א המפורט בהמשך במחלקות מציין כ"א סדיר אליו התווספו אנשי מילואים)

מחלקת אלחוט וכ"ס – רס"ב עייש משה

מחלקת קוונים – רס"ר ביטון מוריס

15 אלחוטנים ואלחוטניות

אלחוטן מח"ט

אלחוטן קצין אג"ם

זחל"ד חפ"ק מחט

2 אלחוטנים יחד עם קצין הקשר
החטיבתי

אלחוטן ראשי

זחל"ד חפ"ק סמח"ט

2 אלחוטנים עם סגן קצין קשר חטיבתי

3 אלחוטנים במפקדה העיקרית

3 אלחוטנים באביטל (תל אבונדה)

2 אלחוטניות במפקדה העיקרית

אחריות לתפעול מכשירי הקשר
בחפ"קים/מפקדה עיקרית וקציני מטה

מחלקת

ציוד קשר

– רס"ר

אלול יוסי

10 קווי שדה

3 טלפניות אשר היו במפקדה העורפית
בחורשת טל

אחריות לפריסת קווי טלפון ואיוש
מרכזיה

4 מפ"טים – (מחסנאי פקיד טכני)

אחראי לטיפול בהשלמת פערי ציוד
ובנוסף בהחלפת ציוד תקול

מחלקת טכנאים – סמ"ר יוסי

3 טכנאי במ"ק

אחראים לתיקון מכשירי קשר

3 צפניות

אחריות לאיוש תק"ש ההצפנה

תקש"ים/ר

קש"ים :

תק"ש כ"ס (כתב סתרים)

רק"ש מק"ש (משרד קשר)

תק"ש במ"ק (מעבדה ניידת)

רק"ש רדיו (שימש כממסר/תיווך)

רק"ש צ"ן (רדיו טלפון) הורדה מהפיקוד

2 עובדי מק"ש (משרד קשר)

אחריות להפצת המברקים ודברי דואר

אמצעי הקשר

השניים ממלחמת ששת הימים ועד מלחמת יום הכיפורים היו שנות פעילות רבות משמעות בחיל הקשר והאלקטרוניקה. בצד התעצמות חודשו מערכי קשר עיקריים של יחידות השדה, תג"ם, ת"ג, תא"ג ורד"ט, שהוחלפו בציוד מודרני ומתקדם שהיה זמין באותם ימים. כמו כן, נעשו השקעות במערך רכבי ותיבות הקשר שהותקנו על רכבי קשר, כמקובל היום.

סוג	כינוי	תאור	תכונות
טלפוניה	טל 8	טלפון שדה מגנטו	סוללה מקומית, איתות מגנטו
	טל 312	טלפון שדה מגנטו	טלפון שדה מוקשח, סוללה מקומית, איתות מגנטו/לחצן
	מרכ 22	רכזת שדה למינוי מגנטו	סוללה מקומית, 12-29 קווים
רדיו טלפון	צ"ן	רד"ט בתחום התא"ג, 4 אפיקי תקשורת	FDM מק-200 + טל 401 TDM מק-200, העברת נתונים
טלגרפיה	טפ 10	מפקדות נייחות, מקמ"רים	הדפסה על דף, ניקוב סרט
	טפ 4	טלפרינטר אלקטרו מכני מוקשח	נדפסה על סרט נייד דביק
	פקסימיליה	פקס-412	נייח, העברת דף 4A ב 60 שניות
רדיו ת"ג	מק 106	מקמ"ש ת"ג חד פס - מוסע	400W, תב"ש
	מ.ק 74	מקמ"ש ת"ג נישא/מוצנח	12-16 ק"ג, תב"ש 15W
	מק 6	מקמ"ש תג"ם נישא (ידני)	3.5 ק"ג, ערוץ אחד מבוקר גביש
רדיו תג"ם	מק 25	מקמ"ש תג"ם נישא	10 ק"ג, 920 ערוצים
	מק 10	מקמ"ש תג"ם נישא	12 ק"ג, 170 ערוצים
	VRC	מקמ"ש תג"ם מוסע + מקלט/י עזר מח	אוטומטי מח – 246, ידני מח – 524, 920 ערוצים, באוטומטי 10 ערוצים מיוצבים
	מק - 660	מקמ"ש תא"ג נישא	מקמ"ש מח – 6241, 3500 ערוצים
קרקע -	מק - 240	מקמ"ש תא"ג מושא	מגבר מח - 2411

אוויר	מק + 271 71	מקמ"ש נישא תא"ג/תג"ם	מכשיר נישא/ נייד ניתן להפעיל כיחידה אחת
	מק 90 - " מירי "	מקמ"ש חבירה למטוסים ומסוקים	אות משואה ותקשורת על ערוץ מבוקר גביש
	טג - 1000	הצפנת טלגרפיה	הצפנה LINE -ON בעזרת מח"פ (מפתח חד-פעמי)
הצפנה והסתרה			

אמצעי הקשר של החטיבה במלחמת יום הכיפורים

המקור: 'שבעים שנות חיל הקשר והתקשוב- מערכות, שיטות ואמצעים' מיכאל נגל, דני רוזן מרץ 2018

ניהול הקרב – שיקולים למיקום המפקדות והחפ"קים

מיקום חפ"ק מח"ט / מג"ד

חפ"ק עשוי להתקיים בשתי תצורות עיקריות: רגלי ורכוב (באותה תקופה רוב החפ"קים בצה"ל היו על גבי זחל"מים).

בחפ"ק ישנם מספר בעלי תפקידים, כאשר העיקריים וההכרחיים הם: המפקד [מח"ט / מג"ד], קצין אג"ס קצין מבצעים (קמב"ץ), קצין מודיעין, מס"ח קש"א וקצין קשר.

מיקומו של חפ"ק מושפע ממספר שיקולים עיקריים-

1. ראיית הקרב – ככלל, רצונו של מפקד הוא להימצא במיקום שבו יוכל לגבש ולהבין את תמונת המצב בלחימה (כוחותיו ואויב, וגם גורמים משפיעים דוגמת השפעות מזג האוויר על השטח/קרקע) כדי לקבל את ההחלטות הטובות ביותר – ובזמן. בכך יוכל להשפיע על ניהולו ואופן התקדמותו.
2. פיקוד מלפנים – הצרכים הפיקודיים והמנהיגותיים הובילו מפקדים, לרוב, להימצא בסמוך לכוחות הלוחמים, הן כאקט מנהיגותי להימצא בקו האש, וכן על מנת לחוש את הקרב מקרוב, להעריך את המצב ולקבל החלטות מושכלות ככל האפשר במקום ובזמן – כדי לנצל מצבים מתפתחים בלחימה, וגם כדי לזהות סיכונים מבעוד מועד ולהיערך לתת להם מענה מיטבי בזמן.
3. שיקולי קשר – הקשר הטקטי העיקרי מבוסס מכשירי אלחוט בתחום התג"ם, לכן יש למקם את מפקדה וחפ"ק במיקום טופוגרפי המאפשר את מירב הקשר לצורכי פו"ש (פיקוד ושליטה), וברציפות. כלומר, מיקום גבוה המאפשר הימנעות ממיסוכים – טיב קשר גבוה ככל הניתן, וקשר עין עם השטח. כך יתאפשר תכנון וביצוע קשר הן לכוחות הלוחמים והן לרמה הממונה והמפקדות מעל.

במידה ובקטעים מסוימים קיימת בעיית מיסוך יש לתכנן שילוב של תיווך- ממסר ולדאוג למקמו בזמן, כדי לשמר את הרציפות.

מיקום מפקדה עיקרית¹ – מפקדה זו היא נייחת בזמן הפריסה ותפקודה, אולם זוהי מפקדה נייחת לכל דבר (היום, לאור מאפייני שדה הקרב השונה משנת 1973, ובשל מרכיב השרידות לאור איומי התלול מסלול, בוודאי בחזית לבנון, קיימת נטייה גם למפקדות נייחות בבונקרים – נושא זה לא רלוונטי לעבודה זו).

תפקידה העיקרי של המפקדה הינה לאפשר את התנאים הטובים ביותר למפקד ולמטהו לקיים את נוהל הקרב את הקרב – למעשה, לקיים את תהליכי הפיקוד והשליטה. ניהול קרב תקין ותכנון מהלכים מלחמתיים להמשך הלחימה. עד רמת החטיבה כולל, במפקדה הזאת לרוב יימצאו מספרי 2 של המטה, למעט במלכ"א (מרכז לוגיסטיקה וכוח אדם) שם לרוב יימצאו מספרי 1 בעלי תפקידים בקיאים בתחומם, אשר בהובלת הרמ"ט ו/או מי שימונה מטעמו, ישתתפו בנוהל הקרב ויגבשו תוכנית מבצעיות חדשות לפי צורך, ובמקביל יעסקו בתמיכת הלחימה המתקיימת – יגבשו תמונת מצב כוללת בתנאים טובים בהרבה מאשר בחפ"ק המח"ט.

אחריות בעל התפקיד המרכזי (רמ"ט או מי שימונה על ידו) לקיים קשר רציף עם החפ"ק, לעדכנו בתמונת המצב ובהערכות הנובעות ממנה, ואף להמליץ למפקד בחפ"ק המלצות מקצועיות ומבצעיות לקידום לחימת החטיבה. גם המפקד בחפ"ק משקיבל החלטה חייב לעדכן את המפקדה, כי היא זו שתתמוך את הוצאת החלטותיו אל הפועל.

מיקומה של מפקדה עיקרית מושפע ממספר גורמים עיקריים-

1. ראשית – המפקדה צריכה להיות ממוקמת כך, שהמפקד ישאף לחזור אליה ולא יתנתק ממנה למשך כל הלחימה, בוודאי כשמדובר בלחימה ארוכה. (דוגמת 34 ימים במלחמת לבנון השנייה. קיימת חשיבות רבה שהמפקד יקיים תהליכים לשמירת רציפות הלחימה גם במפקדה, מעבר חשיבות שיש שכלל קציני המטה ישמעו אותו ויבינו את רצונו – סוגיה זו ברמת האוגדה היא קריטית).
2. עליה לאפשר פריסת אמצעים נוחה ונגישה לכלל קציני המטה של החטיבה, על מנת שיוכלו לבצע עבודתם כראוי ובנוחות. הדבר מאפשר סגירת מעגלים בצורה זריזה ומבצעית – כלל בעלי התפקידים נמצאים בקרבה פיזית אחד לשני. בנוסף – המיקום צריך להיות נגיש לשם חידוש אמצעים [מזון, דלקים, החלפת אמצעי קשר תקולים וכו'].
3. המיקום ככל הניתן יהיה באזור מוגן טופוגרפית – בעל חשיפה מינימלית לאש אויב. בנוסף, מכיוון שהיא יכולה להימצא בשטח שזה עתה נכבש, מיקום שקל יחסית להגן על המפקדה, וזה כולל גם הגנה אווירית.

¹ כיום, זוהי המפקדה הקדמי החטיבתית.

4. המפקדה צריכה לאפשר מגוון אפשרויות קשר – קשר רדיו על בסיס תג"ם וחד-פס, קשר טלפוניה, קשר רדיו-טלפון (רד"ט), טלגרפיה, הצפנה ודואר פיזי.

פרק ג'

עיקרי מהלכי הקרבות של חטיבת גולני ותרומת הפלחי"ק ומח' הקשר הגדודיות ללחימה

פרק זה יעסוק בעיקרי מהלכי החטיבה במהלך המלחמה והאופן בו השתלבו הפלחי"ק ומחלקת הקשר ברמת הגדוד בכדי לאפשר למפקדים את רציפות הפיקוד והשליטה.

בחזית הצפונית היו שלושה שלבים עיקריים, כלהלן :

שלב ראשון – הבלימה והתקפת הנגד ברמת הגולן בחזית הסורית. שלב זה ארך חמישה ימים, בין התאריכים ה-10-6 באוקטובר 1973.

עם פרוץ המלחמה תקף הצבא הסורי את כוחות צה"ל ברמת הגולן לכל אורך הגבול, מלווה בהפגזה ארטילרית ובתקיפות מטוסים. מתוך הערכה שהמאמץ הסורי העיקרי יהיה בגזרה הצפונית, בפיתחת קוניטרה, הופנו עתודות השריון לגזרה זו, ובלמו את עיקר הכוחות הסורים בגזרה זו. לעומת זאת בגזרה הדרומית הצליחו הסורים לפרוץ ולחדור לשטחנו ולכבוש שטח נרחב בדרום הרמה. הישג נוסף היה כיבוש מוצב החרמון.

בבוקר ה-8 באוקטובר החלו כוחות צה"ל במתקפת נגד, במהלכה השתלטו מחדש על כל רמת הגולן (למעט מוצב החרמון), תוך השמדת רוב הכוחות הסוריים שחדרו לשטחי רמת הגולן הישראלית.

שלב השני - שלב הבקעת הגבול הסורי החל ב-11 אוקטובר והסתיים בהצלחה בכיבוש ה'מובלעת הסורית' ובכך שכוחות צה"ל נעצרו ב-14 אוקטובר במרחק 40 ק"מ מדמשק, טווח ירי של תותחי 'רומח' 175 מ"מ של צה"ל, תוך כך שהם הודפים במקביל התקפות של חיל משלוח עירקי וגם מרוקאי.

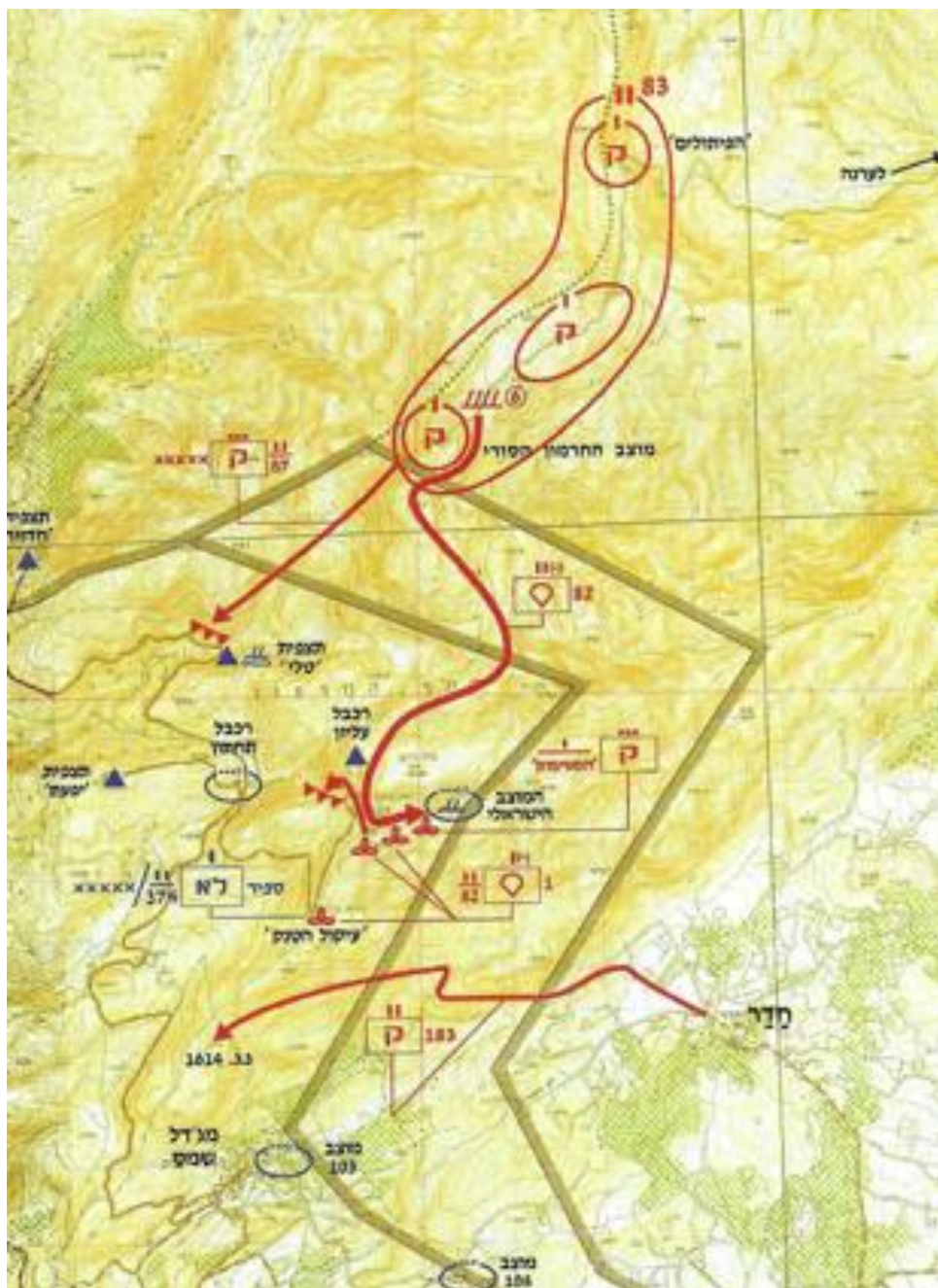
שלב השלישי - מבצע 'קינח' - מבצע באחריות פיקוד הצפון באמצעות חטיבת גולני לכיבוש מוצב החרמון, אשר נערך בין התאריכים 21-22 באוקטובר 1973. במקביל חטיבה 317 (צנחנים מילואים) כבשה את מוצב החרמון הסורי. בסיומו הצליחה חטיבת גולני לכבוש מחדש לאחר קרב עז ורב נפגעים את מוצב החרמון וסביבתו מידי הסורים שהתבצרו בו. באותו יום נכנסה לתוקפה הפסקת האש בחזית הסורית.

במהלך כל שלבי הלחימה הקשר העיקרי לניהול הקרבות על ידי המח"ט, המג"דים והמ"פים היה על בסיס קשר רדיו בתחום התג"ס. כמו כן, הקשר עם הרמה הממונה - אוגדה 36 (אוגדת מילואים) בפיקודו של תא"ל רפאל (רפול) איתן (לימים הרמטכ"ל ה-11 של צה"ל), היה על בסיס קשר רדיו בתחום התג"ס.

לאחר חמישה ימי לחימה התווסף לחפ"ק מח"ט גולני רק"ש רדיו – טלפון כהורדה מהפיקוד, אשר חיבר את הכוח לתקשורת הטלפוניה של הפיקוד, וסיפק בין השאר גם קו מנהלתי לתקשורת עם המשפחות.

חשוב לציין כי באותה תקופה לא היו טכנולוגיות מתקדמות כגון תקשורת טלפוניה ניידת ומערכות שו"ב. כאשר תקשורת הנתונים היחידה של החטיבה מול הפיקוד התבססה על עורק טלגרפיה בקצב נמוך ביותר.

השתלשלות מהלכי החטיבה מפריצת המלחמה הייתה כמתואר בהמשך, בשעות הלילה של ה-6 באוקטובר 1973, היום הראשון ללחימה, ניתנה לחטיבה משימה להתארגן ולכבוש את מוצב החרמון. רק ב-8 לחודש התפנתה החטיבה לבצע המשימה.

הערכות כוחותינו ומהלכי הסורים ב-6 באוקטובר 1973

המקור: הספר "מערכה בחרמון" משה גבעתי הוצאת מערכות

בשלב זה של הלחימה, המשימה אשר קיבלה חטיבת גולני הייתה בלימת הסורים בגזרה הצפונית של רמת הגולן בתא השטח של המוצבים 103-105 (מגדל שמס ובוקעתא). חפ"ק המח"ט התמקם בתל ורדה, שם התווספו לכוח: מחלקת טנקים מגדוד 71 וקת"ק לסיוע ארטילרי.

הניסיון הראשון לכיבוש החרמון

ב-8 באוקטובר 1973, נתקבלה פקודה ממפקד אוגדה 36 לה היה גולני כפוף, לעלות לחרמון ולכבוש בחזרה את המוצב, המח"ט קיים תדריך קצר וחפוז בגשר ברכת רם, מעל נחל סער. חפ"ק המח"ט המזוחל"ם נע על ציר הכביש, בעקבות שני טנקים ושני זחל"מים בראשות מג"ד 12.

המפקדה העיקרית בראשותו של קצין התחזוקה, בשיתוף מערך רפואי לפינוי נפגעים מוקמה במסעדה.

מרשם הקרב לניסיון כיבוש החרמון הראשון

המקור: הספר ה"מערכה בחרמון" משה גבעתי הוצאת מערכות

בדרכם של הכוחות למוצב החרמון, הכוחות של גדוד 51 וגדוד 17 נתקלו בכוח הקומנדו הסורי שהיה פרוס לאורך כל השלוחה עד המוצב, העלייה לכיבוש הייתה ללא מידע מודיעיני מקדים, ללא סיוע אווירי וללא סיוע ארטילרי.

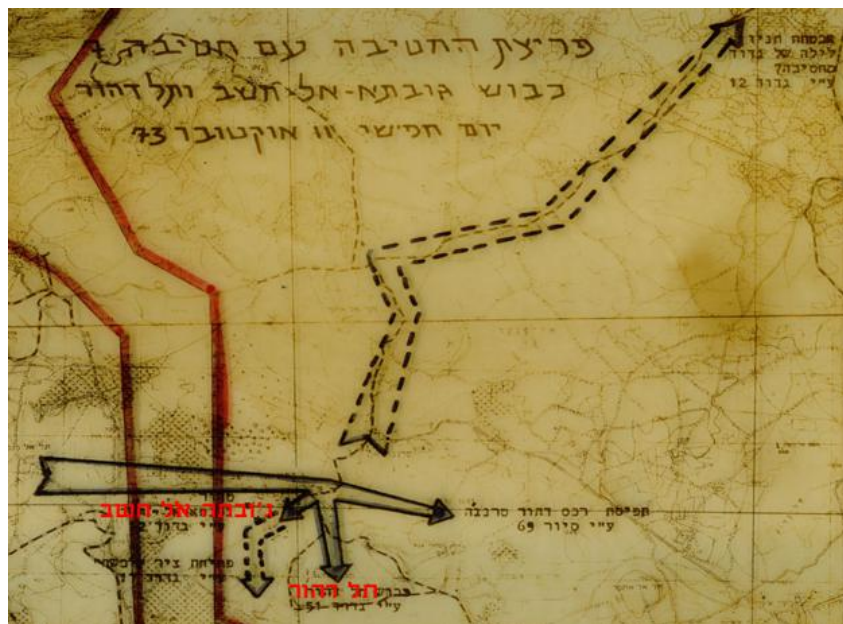
בניסיון כיבוש זה נפלו עשרים וחמישה חיילים וכחמישים ושבעה נפצעו לכוחותינו ואז ניתנה פקודת נסיגה על ידי המח"ט מבלי להשלים את משימת הכיבוש.

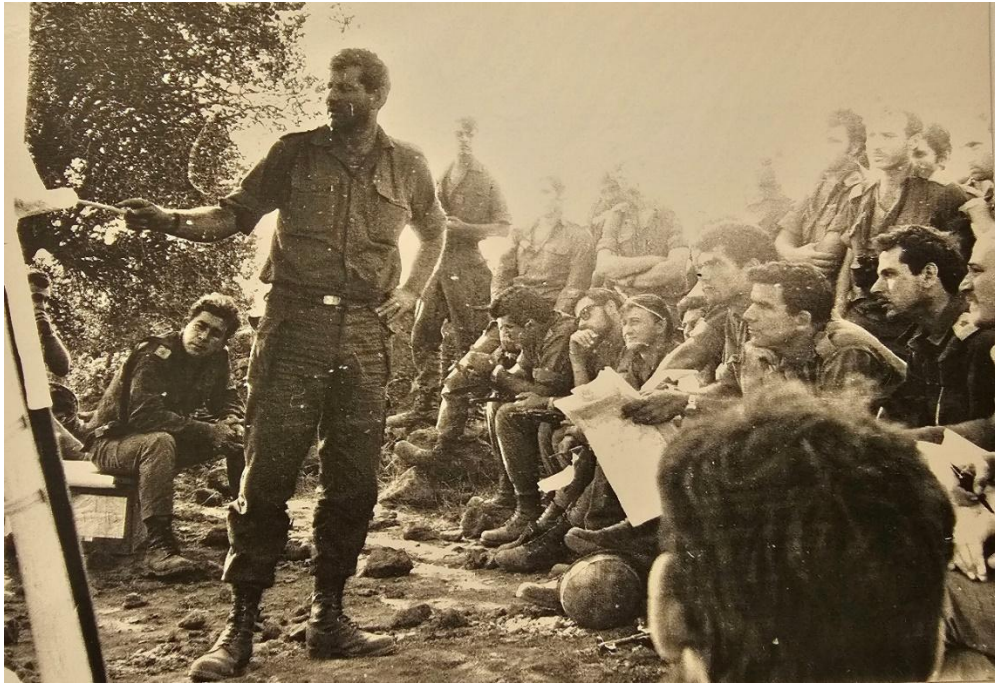
חפ"ק מח"ט ע"ג זחל"ם בניסיון כיבוש החרמון בתאריך 8 אוק' 1973
משמאל: המח"ט אל"ם אמיר דרורי, הקשר"ח 'אברשה' בורשטין, רכון קצין האג"ם יואב גולן, הקמ"ן
יורם קתיאלי, יעקב (מנדי) אור (הצטרף מפו"ם)
מקור: מהאוסף הפרטי של אברשה בורשטין

ההבקעה

ב- 11 באוקטובר 1973 ניתנה פקודה ע"י אוגדה 36 לחטיבת גולני בשיתוף עם חטיבה 7 להבקיע את הגבול הסורי בצפון רמת הגולן לתוך המובלעת לכיוון הכפרים ג'ובתא -א- חשב, ח'דר, חרפה ומזרעת בית ג'ין. בשלב זה התחיל שלב ההבקעה, למשימה זו יצאו חפ"ק המח"ט אשר נע בשיירה של גדוד 51, חפ"ק הסמח"ט אשר נע בשיירה של גדוד 12 וסיירת גולני.

יום ה' – 11 אוק' –הבקעה
המקור: מצגת של יודקה פלד

**קפ"ק לפני הבקעה - המח"ט אמיר דרורי, מגד"ים וקציני המטה של החטיבה,
מקור: מהאוסף הפרטי של אברשה בורשטין**

לפני היציאה למשימה בוצע תדריך קצר על ידי רפאל איתן, מפקד אוגדה 36 דאז, שם נפגש קשר"ח גולני עם רס"ן מיארה מנחם, קצין קשר חפ"ק אוגדה 36, אשר נתן לו בפעם הראשונה מתחילת הלחימה חוברת הק"ש פיקודית (סודי ביותר) שכללה את הק"ש חטיבת גולני.

**חפ"ק סמח"ט לפני הכניסה ל'מובלעת הסורית', בתאריך 11 אוקטובר 1973: הסמח"ט סא"ל ראובן
(רובקה) אליעז (ז"ל), סגן הקשר"ח סגן הרצל הלאלי (רוכן על המכשירים) ובעלי תפקידים נוספים.
למחרת הסמח"ט נהרג בתוך המובלעת בעת עליית ג'יפ (של סמג"ד 17) שבו נסע על מוקש סורי
מקור: מהאוסף הפרטי של הרצל הלאלי.**

לאחר מספר ימי קרבות בהשתתפות החטיבה נכבשה המובלעת הסורית, הכוחות הקדמיים הגיעו עד כ-40 ק"מ מדמשק. עד הפסקת האש, מפקדת החטיבה התמקמה בכפר ח'דר וחפ"ק במהלך היום בחרפה ומשם נוהל מידי יום קרבות עם הסורים כולל פשיטות יזומות של כוחותינו, עד להכרזה על שביתת נשק באפריל 1974, במובלעת התנהלה מלחמת התשה.

מבצע 'קינוח'- כיבוש מוצב החרמון

ב-21 באוקטובר 1973 החל מבצע "קינוח" לכיבוש החרמון. נוהל הקרב למבצע זה התנהל באופן סדור, במסגרת נוהל הקרב בוצע קפ"ק בפיקוד שם נפגש קשר"ח החטיבה עם המקש"פ, סא"ל (לימים אל"ם) קיים אברהם, ובמועד זה אושרו תוכניות הקשר למבצע. הקשר"ח צויד ב-6 מכשירי 'מירי' אשר שימשו לקשר עם מטוסים/מסוקים. לאחר מכן בוצע קפ"ק חטיבתי בחורשת מסעדה.

**קפ"ק מבצע 'קינוח' - המח"ט אמיר דרורי, מגד"ים וקציני המטה של החטיבה, יער מסעדה - 21
אוקטובר 1973**

מקור: מהאוסף הפרטי של אברהם בורשטין

סעיף "שליטה וקשר"-בפקודת המבצע (פקמ"ב) מבצע "קינוח"

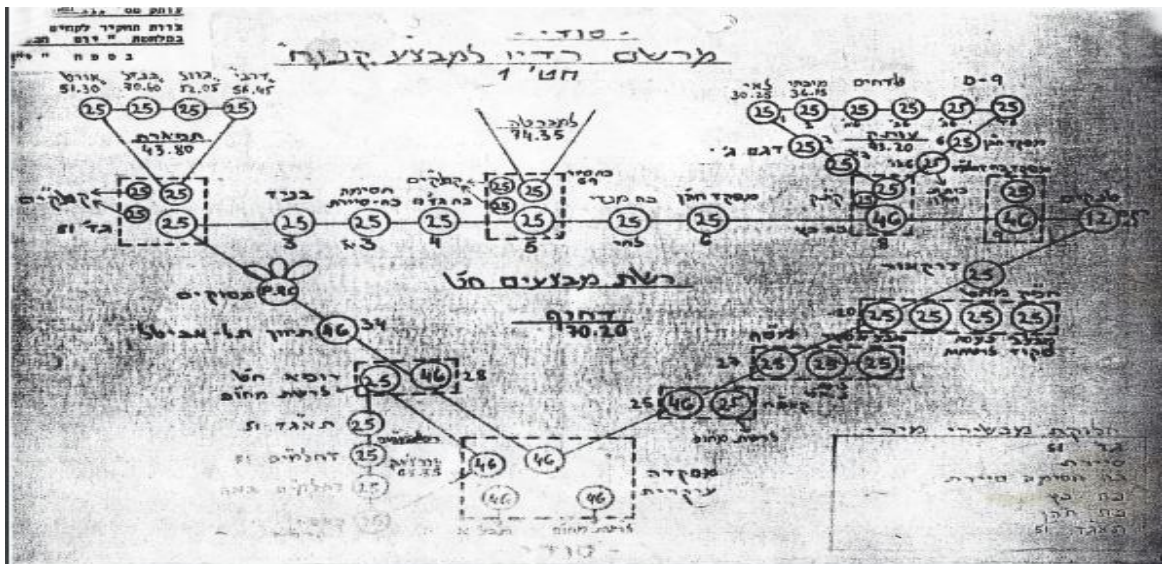
מיקום מפקדות

- חפ"ק פיקודי-בהר כנען
- חפ"ק מפקד החטיבה-ינוע רגלית עם גדוד 51, כאשר חפ"ק משני בפיקוד הקמב"ץ ינוע בסוף הטור הרגלי, נגמ"ש מח"ט וזחל"ם צ"ן ינועו עם הטור הממונע.
- מפקדה עיקרית-בצומת "צין-ציפה" בפיקוד הסמח"ט
- תחנת תיווך חטיבתית-בתל אביטל

רשתות רדיו - מבצע "קינוח"

1. רשת המבצעים החטיבתית-"דחוף"
2. רשת מבצעים גדוד 51-"תפארת"
3. רשת מבצעים פלס"ר 69-"למברטה"
4. רשת מבצעים צג"מ-"עותק"
5. רשת בקרת אש גדוד 51-"נטישה"
6. רשת בקרת אש פלס"ר 69-"טריו"
7. רשת בקרת אש צג"מ-"סונטה"
8. רשת מנהלה ופינוי (מח"פ)-"קורצק"
9. רשת מסוקים-רשת מוטורולה פיקודית "נסיך"

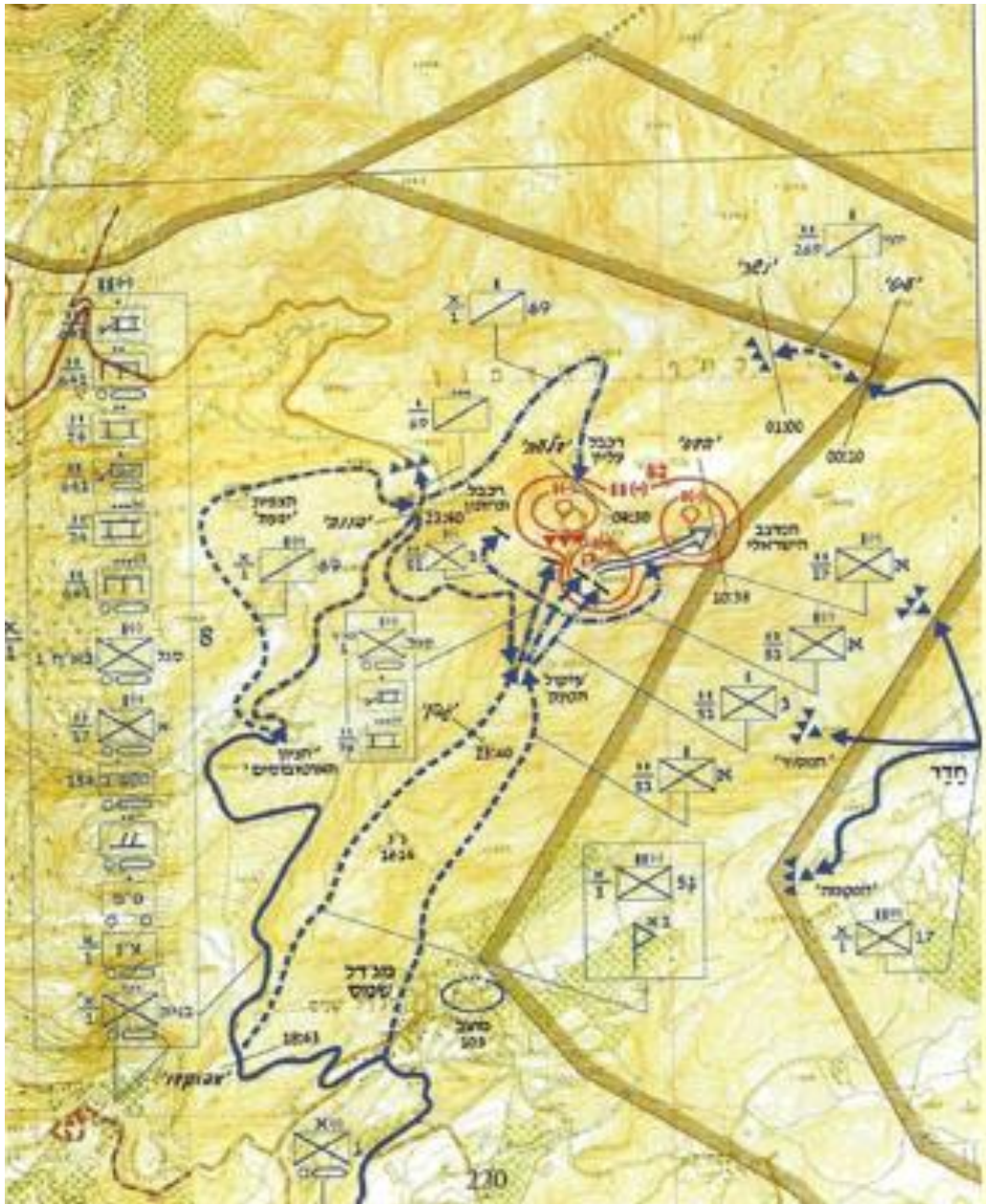
מרשם רשת הקשר - מבצע 'קינוח'

מרשם הרדיו המקורי שהוגש לצוות תחקיר לקחים של ועדת גביש,

מקור: אל"ם (דימוס) משה גבעתי -"ועדת גביש"

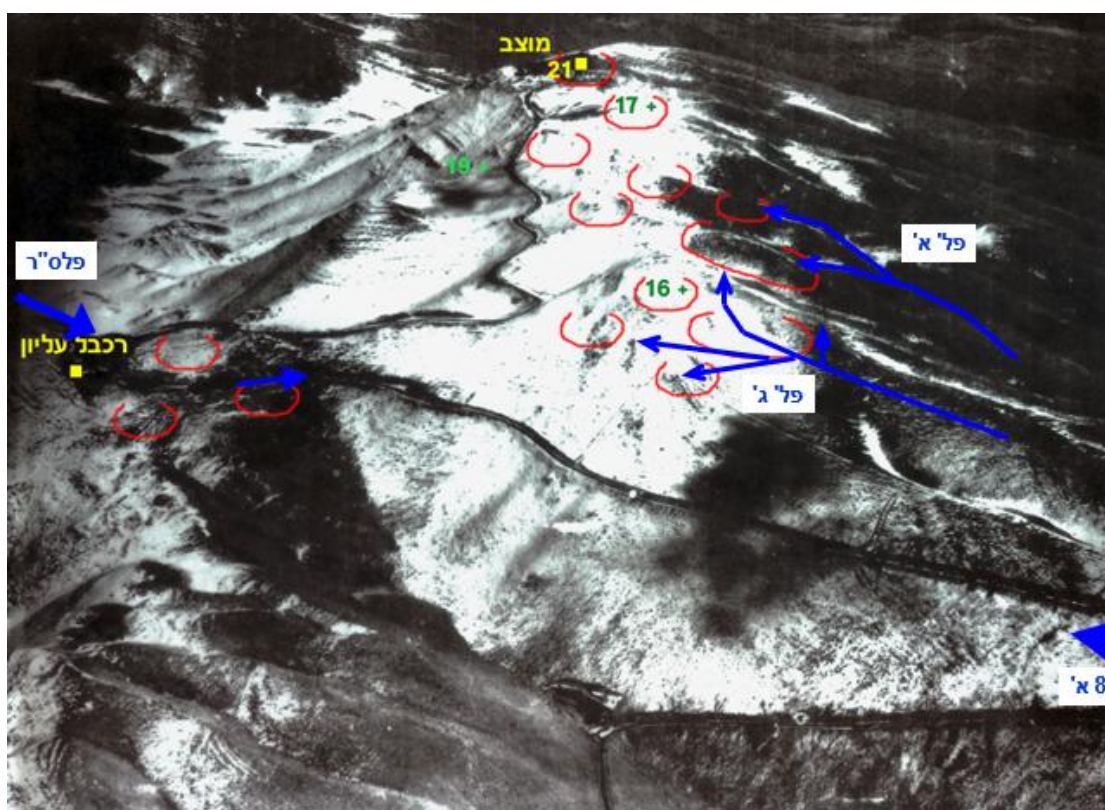
מכשירי ביות למסוקים "מירי" יחולקו כדלהלן:
חפ"ק מג"ד 51, מפקד הפלס"ר, כוח חסימה פלס"ר ברכבל תחתון,
לצג"ם, למ"מ החה"ן ולתאג"ד 51.
ממסר מוטס יהיה באויר במשך כל המבצע
קשר רד"ט
רק"ש רד"ט ינוע בטור הממונע ויעבוד מול החפ"ק הפיקודי
הערות:
חפ"ק"ים ינועו עם מ.ק. 25 מוגבר
בפלוגות לא יופעלו מ.ק. 6 אלא מ.ק. 25

מרשם קרב מבצע "קינח"

המקור : הספר ה"מערכה בחרמון" משה גבעתי הוצאת מערכות, 2015

בניסיון הכיבוש הזה, החפ"ק החטיבתי אשר כלל את המח"ט, קצין האג"ם, הקשר"ח, קש"א, ושני אלחוטנים היה חפ"ק רגלי, ונע בעקבות גדוד 51. בפעילות זו נדרשו החיילים ואנשי החפ"ק לטפס על הר החרמון, כ- 1200 מטר, עם ציוד קרב וציוד קשר, דבר אשר חייב מאמץ פיזי ואישי גדול תוך הפגזות כבדות מהצד הסורי.

טופוגרפיית הר החרמון

המקור: מצגת של יודקה פלד

בקרב זה נהרגו חמישים ושישה לוחמים ושבעים ותשעה פצועים. לאחר כניסת הפסקת האש ב 22 אוקטובר 1973 דילגה מפקדת החטיבה מחידר לגיבתא א - חשב.

הקשר של מפקדת החטיבה לכוחות התבסס על קשר תג"ם וניצול – שימוש במערכת תקשורת קווית סורית אשר הייתה פרוסה בגזרה. בנוסף לכך, הייתה תקשורת רדיו טלפון למפקדה הממונה.

מפקד פיק' צפון/אג"מ		יומן דווח מבצעי	
מאת	שעת הארוע	מס' סדורי	
שם מוסר הדווח	שעת הדווח	תוכן הידיעה	ס'
1050	3110	המל"ח הידי !! (ע"ש החימום הישראלי).	
		אנחנו זיהו, כנראה 23 סינלוק, קו"מ הנהיג אדם, לוח/כט"מ 33	
		ק. האג"מ פונה לק"מ הוראה למטה ה"א להכריז אזהרה ב"ח האוויר	
1054		אזהרה. ק"מ אזהרה באן אסמ"ל בקיפנים דל"מ (ס')	
1055		המל"ח ז"ל שפא"ר לא היקף יוצאג/אש"ח אפי"ו. (המל"ח ז"ל)	
1056		אזהרה ממש"מ א"צ. חז"ר אזהרה אזהרה אזהרה אזהרה אזהרה	
1059		ק"מ א"צ. קנעל גלגלית לא זה א"ס. מ"ח ה.	
1103		גלגלית אזהרה אזהרה אזהרה אזהרה אזהרה אזהרה אזהרה אזהרה אזהרה אזהרה	

מאת		שעת הארוע	
שם מוסר הדווח	שעת הדווח	תוכן הידיעה	מס' סדורי
1055		ק"מ אזהרה אזהרה אזהרה אזהרה אזהרה אזהרה אזהרה אזהרה אזהרה אזהרה	
1056		ק"מ אזהרה אזהרה אזהרה אזהרה אזהרה אזהרה אזהרה אזהרה אזהרה אזהרה	
1057		ק"מ אזהרה אזהרה אזהרה אזהרה אזהרה אזהרה אזהרה אזהרה אזהרה אזהרה	
1058		ק"מ אזהרה אזהרה אזהרה אזהרה אזהרה אזהרה אזהרה אזהרה אזהרה אזהרה	
1059		ק"מ אזהרה אזהרה אזהרה אזהרה אזהרה אזהרה אזהרה אזהרה אזהרה אזהרה	

יומן מבצעים פיקוד הצפון-החרמון נכבש

המקור: הספר ה"מערכה בחרמון" משה גבעתי הוצאת מערכות

אין זמן לבדיקות, אין מקום לטעויות, אין זמן לנוהל קרב סדור.

הקשר"ח נדרש להבין לעומק את מצבי הלחימה השונים והמשתנים, ולהתאים את המענה התקשורתי הראוי. האחריות המוטלת עליו משמעותית - חיבור הכוחות האורגניים ואלו שכפופים לחטיבה. עליו להיות חד, למרות הבלבול הקיים בתמונת המצב המלחמתית. המח"ט והמפקדים סומכים על הקשר"ח שתתקיים רציפות שליטה על הכוחות, בכדי שיוכלו לקבל החלטות נכונות ותמונת מצב אמיתית ומעודכנת נוכח כל זמן ומצב.

הקשר ברמת הגדוד – מפי קשר"ג 51 במלחמה

שלמה חסון התגייס לגולני והחל בטירונות בחטיבה, השתתף בקורס קשר בבה"ד 7, בתפקידו היה עובר בין המוצבים ובגדוד, וכך למד אודות המערכות השונות הפרוסות במוצבים ובניהם.

הוא ביצע קורס מ"כים, עבר בה"ד 1, השתתף בהשלמה חיילית בבסיס צריפין ובסיומו באוגוסט 1972 שובץ כקצין קשר גדודי בחטיבת גולני.

בעלי התפקידים במחלקת הקשר

מחלקת הקשר כללה כ-30-35 חיילים ומש"קים.

קשרים (קשרי מ"פ, מג"ד וסמג"ד) – רובם לוחמים אשר עברו מסלול לוחם ונבחרו לשאת עליהם את מכשיר הקשר (מ.ק 25) אשר נמצא על רשת מבצעים גדוד, ומספק תקשורת פנים גדודית. הקשרים בחפ"ק המג"ד מחויבים להישאר קרובים למג"ד החי"ר בכל עת.

קשר"ג - הקשר"ג נושא את מכשיר הקשר הנמצא על רשת מבצעים חטיבה אשר מאפשר את התקשורת כלפי הרמה הממונה (מ.ק 25), ומכשיר סיוע אווירי המאפשר תקשורת עם גורמי חה"א בעבור חילוץ / סיוע אש. הקשר"ג הוא הקשר של המג"ד ונמצא לידו בכל עת על מנת לספק לו את רציפות הפיקוד והשליטה באמצעות מערכות הקשר עליהן הוא אמון.

אלחוטנים – בדרך כלל היו שני אלחוטנים בגדוד.

קוונים (היו בהכשרה קוונים) – אחראים לפריסת תשתיות לתקשורת טלפוניה. באותם זמנים, קווי טלפוניה (כבלים מסוג ח' 10) נפרסו ממפקדת הגדוד אל הפלוגות הנמצאות במוצבים השונים והתחברו למרכזיה 22 בגדוד.

מהלך הלחימה בגדוד

בתקופה טרם המלחמה בין השנים 1972-1973 החטיבה לקחה חלק במספר מבצעים משמעותיים ופשיטות בלבנון אשר נקראו קלחת – 'קלחת 4' הייתה המפורסמת שבהן, מבצעים לביעור קיני מחבלים בעקבות רצח הספורטאים באולימפיאדת מינכן. בנוסף הגדוד היה כארבעה חודשים בתעסוקה מבצעית בעזה לאחר מכן, היה פרוס ארבעה חודשים על גדות תעלת סואץ, וכאשר סיימו את התעסוקות המוזכרות החזירו את הציוד לכוונות- כשירות מבצעית במחנה הקבע של הגדוד בטירת הכרמל.

מספר ימים לאחר ההתארגנות במחנה הקבע בטירת הכרמל, החלה הערכות לכוונות בהנחיית הפיקוד לחטיבה וממנה לגדוד לכן נשארו הלוחמים בבסיס טירת הכרמל.

בשבת 6 באוקטובר 1973 לקראת השעה 14:00 הונחה הגדוד להתארגן בזריזות ולעלות לרמת הגולן. שלמה, בהיותו אדם דתי המשיך לצום. הגדוד נע לגבול הצפוני על גבי זחל"מים וגייפים אשר היו ללא מיגון. למעשה תוך כדי הנסיעה לאזור הלחימה, הם פירקו את מכשירי ה-VRC-מכשיר תג"ם המותקן על כלי רכב ומיקמו אותם מחדש על גבי הרכבים עליהם נסעו. הם הגיעו כמעט עד לטבריה, לגשר אריק לכיוון מרכז-דרום הרמה, וראו מולם טנקים סורים, מתקדמים לכיוונם, למעשה אין דבר המונע מהם להגיע לעיר טבריה ולכבוש אותה.

שלמה, אוחז במ.ק. 660 – מכשיר המשמש לתקשורת קרקע – אוויר, פנה אל חברי חה"א וביקש סיוע בבלימת הטנקים הסורים.

במקביל החלו נוחתים בגולן מסוקים סורים עם כוחות קומנדו, אותם כוחות אשר כבשו את הר החרמון. כוחות מגדודים 51,17 וסיירת גולני הסתערו בצורה בלתי מאורגנת וחפוזה במעלה החרמון. שלמה היה בחפ"ק הגדודי ועלה לחרמון ביום האחרון לאותו ניסיון כיבוש, הסורים היו מצוידים באמצעי ראיית לילה וכוחות קומנדו, בעוד כוחות גולני היו בנחיתות משמעותית אל מול הצבא הסורי.

אותו קרב של הניסיון הראשון לכיבוש החרמון גבה מחיר גבוה בנפש, מספר ההרוגים והפצועים היה רב, והכוחות ביצעו נסיגה מההר לשם הערכות מחודשת.

צה"ל, בחזית הסורית, יצא להתקפת נגד בר' אלוף פצ"ן ופעל מעבר לגבול לתוך סוריה על מנת לערער את ביטחונה. שלמה שהה בצמוד למג"ד בהיותו הקשר שלו וחלק מהחפ"ק, יחד הם נכנסו אל המובלעת בצורה רכובה ובחלקה כיבוש יעדים באופן רגלי ונלחמו בחבירה עם כוחות טנקים של שריון בעומק, עשרות קילומטרים בודדים מהעיר דמשק.

כמעט בכל זמן נתון היה ניתן לשמוע ולראות את הארטילריה, הכוחות בניהם הקשר"ג שלמה היו ישנים שעה בלילה, שהו על גבי זחל"מים וקיימו קשר בתוך הגדוד ומול החטיבה מכשירי VRC.

התנועה במתאר הלחימה הייתה בעיקרה רגלית והתקשורת עם הכוחות הייתה בתג"ם עם מכשירי מ.ק. 25.

אופן ההכנה למבצע 'קינח' – המבצע לכיבוש החרמון, נוהל הקרב היה סדור יותר מהניסיון הראשון לכיבוש. המג"ד ביחד עם הקמב"ץ הציגו את משימתו של הגדוד ומתאר ההישג הנדרש. כל קצין מטה הציג את התחום עליו הוא אמון, הנגזרת התקשובית הוצגה על ידי הקשר"ג ותיארה אודות תפקוד מערכות הקשר, מספר מכשירים, תדרים, רשתות ואו"קים. במקביל לכך – הקשר"גים סיפקו תמנ"צ לקשר"ח אשר עלה אל מול המח"ט.

בערב 21 אוק' 1973 כאשר החשיך, החלו הכוחות מעפילים לחרמון בצורה רגלית. החפ"ק הגדודי היה בעקבות הפלוגה הראשונה. שלמה נשא על גבו מ.ק. 25 (שקל 16 ק"ג) האזין לרשת הגדודית והחטיבתית. תוך כדי ההעפלה באזור השעה 02:00 לפנות בוקר נפתחה אש על כוחותינו. במהלך העלייה להר המשיכה ארטילריה בלתי פוסקת מצד הסורים.

הקרב היה אכזרי ממרחק של עשרות מטרים, החיילים לא וויתרו, הם ידעו כי לא משנה מה המחיר שהקרב יגבה – החרמון חוזר לישראל, חוזר להיות שלנו, כי הוא 'העיניים של המדינה' (מדבריו של בני מסס לוחם גד' 51).

כל מי שלא נהרג נפצע, ומי שלא נפצע פיזית, לבטח צולק נפשית. שלמה נפגע מרסיס ליד ליבו ובנוסף נפגע גם בבטן. שלמה פונה לבית חולים במג'דל שמס עם בטנו פתוחה ופצועה לגמרי, משם בפינוי מוסק פונה לביה"ח עפולה. בהמשך הגיע לבית הבראה בעכו, משם בהמשך ברח על מנת לחזור ללחום עם אנשיו.

סיכום

הפעלת אמצעי הקשר והרשתות השונות בעת הלחימה הייתה מורכבת, והיה צורך להתאים את מערכות הקשר, תוך שינויי סד"כ ובעיקר במעבר ממצבי לחימה של מגננה, בלימה, ניסיון ראשון של כיבוש החרמון, הבקעה, כיבוש מוצלח של מוצב החרמון ושהייה במובלעת הסורית, כל זה תוך החלפה וציוותי כוחות משתנים, בתכיפות ובלוחות זמנים קצרים בהתאמה לשינויים בשדה הקרב.

השלב של הבלימה והמעבר להתקפת הנגד, תוך קיום קשר רציף עם מוצבים 103-105 שהיו תחת מתקפה של הסורים וחיבור עם כוחות טנקים וארט', במקביל להערכות החטיבה לניסיון הכיבוש הראשון של החרמון תוך ארגון מחדש של הכוחות ורשתות הרדיו ובהמשך לשלב ההבקעה וכיבוש 'המובלעת הסורית' ובמקביל הערכות למבצע 'קינח' ודילוג המפקדה לאחר הפסקת האש לג'ובתא א-חשב ובהמשך לצומת ח'דר, כל אלה דרשו מהקשר"ח מתן מענה תקשורתי רציף, משתנה, מיטבי, בהתאמה ובזמן הן לחפ"ק המח"ט באופן רכוב ובאופן רגלי וכן מענה לקציני המטה ע"מ לאפשר תפקוד שלהם מהמפקדה העיקרית בכל אחד ממצבי הלחימה. כאמור, הקשר"ח, סגנו וכל בעלי התפקידים בפלח"ק וגם ברמת מחלקות הקשר הגדודיות נדרשו להסתגלות מהירה למצבי הלחימה המשתנים, לציוותי כוחות, חבירה בין כוחות שונים, תוך שינוי גבולות גזרה כל זאת תוך תכנון בזמן המינימלי על מנת לאפשר רציפות שליטה וחופש פעולה מבצעי למפקדים בכל מצב ושלב בלחימה.

פרק ד'

השהייה במובלעת הסורית וסיכום המלחמה

קווי הפסקת האש בחזית הסורית, שנקבעו בתום מלחמת יום הכיפורים ה- 22 באוקטובר 1973, נתנו ביטוי נאמן להישגים הצבאיים של פיקוד הצפון ובתוכם של לוחמי חטיבת גולני בתום הקרבות. כך שההפתעה הצבאית של הסורים הפכה תוך ימים בודדים לניצחון ישראלי מוחץ, אך המחיר – מספר האבדות הגדול – היה כבד מנשוא.

צה"ל בגזרה הסורית שלט בשטח של 400 קמ"ר ובכלל מוצבי החרמון.

במרבית שטחה של "המובלעת" נשען קו המוצבים החדש של צה"ל על שורת הרי געש, קו זה היה נוח להגנה, כמעט לכל אורכו נכחו לוחמי צה"ל יתרון טופוגרפי, מלבד הקטע הדרומי מול גזרת תל א-חרה, תל שהיה נתון לשליטת הסורים.

לאחר מלחמת יום הכיפורים הפרו הסורים את הפסקת-האש כמעט מדי יום, ועד חודש מרץ 1974 נהפכו ההטרדות לתקריות-אש רצופות, שלבשו אופי של מלחמת-התשה.

הצבא הסורי הפעיל בעיקר יחידות ארטילריה, אך גם יחידות שריון וחיל-רגלים. הפגזות תותחים ומרגמות הפכו עניין שבשגרה, והמונחים "יום-קרב", "כוננות-ספיגה", "כוננות עם שחר" "יציאות", "נפילות" וכו' נכנסו לשימוש יום-יומי באוצר המלים של חיילי גולני בזמן מלחמת ההתשה ב"מובלעת הסורית". השהייה במובלעת הסורית הייתה מאוקטובר 1973 (סיום המלחמה) ועד אפריל 1974.

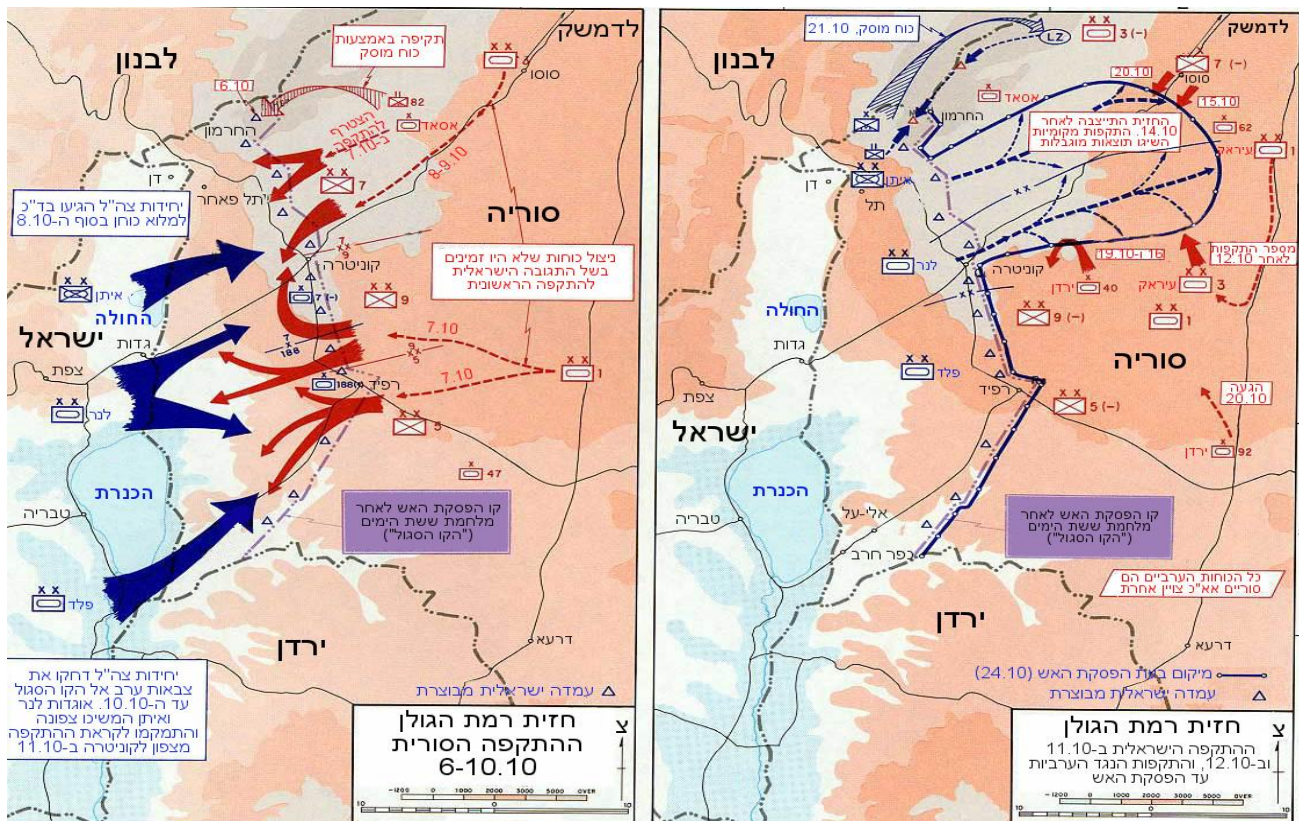
חטיבת גולני קיבלה אחריות בתחילה על הגזרה הצפונית ובהמשך על הגזרה הדרומית של המובלעת. בגזרה הצפונית מפקדת החטיבה התמקמה בג'ובתא אל חשב, הקשר בגזרה זו התבסס על קשר רדיו בתחום התג"ם עם מערך המוצבים וקשר קווי מוגבל, בחלקו התבסס גם על ניצול-שימוש בתשתית קשר קווי סורי.

במהלך דצמ' 1973, מפקדת החטיבה יצאה להתארגנות בקוניטרה, והחטיבה החלה הסבה מזחל"דים לנגמ"שים כולל החפ"ק החטיבתי. כאשר החטיבה הייתה אחראית על גזרת דרום המובלעת מפקדת החטיבה התמקמה בחאן ארנבה והחפ"ק החטיבתי בתל שער.

הקשר התבסס על קשר תג"ם וקשר קווי שנפרס אל מפקדות הגדודים שבחלקו התבסס על תשתית קווית סורית. עורק רדיו טלפון הופעל ממפקדת החטיבה לרמה הממונה - אוגדה 36 ומשם גם לפיקוד הצפון. הקשר אל יחידות שריון וארטילריה אשר סופחו לחטיבה היה מבוסס על קשר רדיו בתחום התג"ם בלבד.

במהלך כל תקופה זו התקיימו עשרות מבצעי חדירות ופשיטות של גולני על היחידות הסוריות, בכולן תיפקד הקשר בצורה טובה מאד. חיילי פלוגת הקשר המשיכו במוטיבציה גבוהה במתן הקשר למרות ההפגזות האין סופיות של הסורים.

עם סיום השהות של החטיבה במובלעת הסורית נחתם במאי 1974 הסכם הפרדת הכוחות בין ישראל לסוריה והחטיבה ירדה להתארגנות ואימון באזור ירוחם.

מפת תחילת הלחימה (משמאל) וסיומה בכיבוש המובלעת (מימין) והפסקת אש:

המקור: הספר ה"מערכה בחרמון" משה גבעתי הוצאת מערכות

סיום המלחמה

לקחים בראי החטיבה:

- חשיבה לפחות צעד אחד קדימה איך יתפתחו הדברים ומה יהיה מענה הקשר, תמיד בחיל אנחנו חושבים קדימה (מבצע "קינח" ממסר בתל אביטל).
- הפקת לקחים ויישום שלהם (מיקום החפ"ק בניסיון הכיבוש הראשון רכוב ובשני רגלי)
- קיום שגרת אימוני כשירות, חיילות, אימונים מקצועיים שוטפים ותרגולות ברמת קושי גבוהה כמוכנות לחרום.
- מוכנות למצבי לחימה משתנים ולבלתי צפוי.
- גיבוש היחידה – אחדות המטרה, ביום יום מסייע בעתות לחימה ובמצבים אישיים מורכבים.
- לא להיות מקובע להחלטות עבר (חלוקת הק"שי חרום...).

- ציוות אמצעים מראש בחטיבה (כמו רק"ש צ"ן).

- ביטול שימוש מ.ק.6 והכנסת מכשיר נישא קטן

לקחים בראי הגדוד

- אין מחיר להכנה מקדימה, והערכות לקויה בהכרח תוביל לביצוע לקוי. היה ניכר כי ההערכות יכלה להיות מקיפה וטובה יותר. חוסר ההבנה כי תפרוץ מלחמה אינה תירוץ לחוסר מוכנות.

- למלחמה יש להיות ערוכים תמיד, ולצאת מנקודת הנחה שמצב קיצון יכול לפגוש אותנו בכל רגע ובכל מקום.

- יש להפיק מכך את הלקח שיש להכין את המסגרת עליה אנו אמונים על מנת שתהיה בכשירות מיטבית ומספקת.

בנוסף – עובדים עם מה שיש! אמנם האמצעים היו בסיסיים – קשר תג"ם וקרקע אוויר, אבל זה מה יש ועם זה מנצחים. יש לנצל את יכולות המכשור עד תום, לוודא כי כשירותו מקסימלית, ולהתאים את המשתנים אשר בשליטתנו על מנת למקסם את יכולותיו [שידור ממקום גבוה, הגבהת אנטנות].

פרק ה'

אנשים ומורשת קשר

מורשת של חיל הקשר- מכלול הערכים והנורמות המתארות את עשיית האנשים ופועלם באירועים מבצעיים ועיצובם בציר הזמן, ואת התפתחותן של מערכות קשר בכל ממדי שדה הקרב, כמצפן ללמידה מבצעית וארגונית.

בעבודתנו זו, נפל בחלקנו להתמקד במורשת אנשי חיל הקשר ופועלם בחטיבת גולני במהלך מלחמת יום הכיפורים. נציין כי אותה מורשת מפוארת ורבת היבטים, יש ללמוד ולהפיק ממנה תובנות ולקחים גם כיום.

בפרק זה נדגיש את המורשת המבצעית, המורשת הערכית, המורשת היחידתית של אנשי הקשר, תוך העמקה בקווים לדמותו ותפקידו של קצין הקשר גם מפייהם של המפקדים באותה עת.

נתאר מה היו השיקולים המקצועיים והמבצעיים, עם מה מתמודד קצין הקשר מהן הציפיות אשר עולות כלפיו, מה היו אתגריו, לקחיו, תובנותיו. כיצד משלבים בין רבדי תפקידו, מחד גיסא מפקד הפלח"ק / מחלקת הקשר בגדוד, ומאידך גיסא – קצין מטה בחטיבה / גדוד בראיית המח"ט / המג"ד.

הייתה לנו הזדמנות נדירה לקיום ראיונות עם מספר מפקדים וקציני קשר אשר השתתפו וחוו על בשרם את מלחמת יום הכיפורים ומחירה.

ארוין לביא (תא"ל בדימוס) - מג"ד 12

יודק'ה פלד (תא"ל בדימוס) - מג"ד 51

דוד כץ (תא"ל בדימוס) - מג"ד 17

שלמה חסון (אל"ם בדימוס) - קשר"ג 51

אברהם ("אברשה") בורשטין (אל"ם בדימוס) - קשר"ח גולני

הרצל הלואי (תא"ל בדימוס) - סגן קשר"ח גולני

משה עייש (רס"ב בדימוס) - אלחוטן ראשי פלח"ק גולני

עיקרי נקודות המורשת

מורשת מבצעית

- **חשיבות הקשר- 'הקשר זרוע המפקד לפיקוד ושליטה' -** 'בלעדיו מאוד קשה ליצור מרכזי כובד בזמן לחימה, להניע כוחות בעיתוי המתאים ולקבל החלטות מושכלות בזמן אמת' (מג"ד 17 דוביד כץ).
- **'מענה קשר בהתאמה ובזמן'-** מוכנות למצבי לחימה משתנים ולבלתי צפוי- חשיבה לפחות צעד אחד קדימה איך יתפתחו הדברים ומה יהיה מענה הקשר

במלחמת יום הכיפורים, הקשר תמיד היה שם. כל דרישה מבצעית התממשה, ומעולם לא הייתה חסרה כתוצאה מכשל של מערכות הקשר' (מג"ד 12 ארון לביא).

- הקשר חייב להיות חלק מתכנון המבצע.

מורשת ערכית

- אחדות המטרה.
- 'המברק עביר יעבור' - דבקות במטרה, נחישות, מסירות, הקרבה ומילוי המשימה במלואה וללא חת.
- אין דבר כזה אי אפשר – חינוך לגישה כי לכל בעיה יש פתרון, את הכל ניתן לצלוח עם מחשבה יצירתית ומקצועיות אין קץ.
- קווים לדמותו של קצין הקשר מאז ועד היום – ניכר כי התכונות בבסיסם של אנשי החיל נותרו זהות לאורך השנים – מקצוענות, יצירתיות, הגדלת ראש, גזירת משמעויות ורעות.

מורשת יחידתית

- מוטיבציה גבוהה אצל אנשי הפלח"ק ומחלקות הקשר- 'קשר בשיניים ועם מה שיש'.
- 'משפחת חיל הקשר והתקשוב' - אחוות לוחמים- חברותא והדאגה של אחד לשני, גם במצבים אישיים קשים ומורכבים במלחמה.
- אמון ביכולותיהם של אנשי הקשר והאצלת סמכויות.
- הערכות לזמן חירום בשגרה השוטפת – קיום תרגילים, דריכות האנשים, מוכנות לתרחישים. מקצוענות וכשירותיות- קיום שגרת אימוני כשירות מבצעית ומקצועית (חיילות, אימונים מקצועיים שוטפים) ותרגולות ברמת קושי גבוהה כמוכנות לחרום.
- כל אלו ועוד נמצאים בבסיסו של החיל.
- גאוות יחידה – הבנת מהות, משמעות וחשיבות החיל. ביצוע כל משימה נאמנה ועל הצד הטוב ביותר, מתוך ההבנה כי הדבר קריטי להצלחת גורל המערכה.

מורשת מפי מפקדים

- מקומו של הקשר"ג בצמוד למפקד (מג"ד).

המלצה - לקיים במסגרת הקורס (השלמה חיילית) מפגש עם מפקדים -מח"ט / מג"ד וכן קשר"ח / קשר"ג בסדיר או במילואים, לשמוע דברים ממקור ראשון.

פרוט מורשת הקשר – שעלו בשיחות עם מנחי העבודה

מצבי חירום ומלחמה מביאים עימם מצבים בהם יש להכריע את הכף בנושאים מוסריים ורגשיים.

ההתחבטות הנפוצה והטבעית במצבים שכאלה היא שליחת אנשים למשימות שיש בהן מן הסכנה שיפגעו.

מאחר וביצוע המשימה והדבקות במטרה הם ערך עליון, לדוגמא: היו נשלחים הקוונים על ידי הקשר"ג/קשר"ח למשימות תיקון של קווי טלפון שנפגעו גם תחת האש. למרות ההפגזות הכבדות הם יצאו וביצעו את משימת התיקון בשלמותה. דוגמא נוספת: כאשר היו נפגעות אנטנות בהפגזה היו יוצאים האלחוטנים לתקנם ולהשמיש אותן בעבור שימור רציפות הקשר, הפיקוד והשליטה והכל ככתוב במורשת החיל "המברק עבור יעבור" יש לאחוז כי פעולות אלה אותן הזכרנו לעיל מהותיות וקריטיות לניהול מערכה וליצירת תנופה והכרעה.

בכוחו של קצין הקשר להשפיע באופן מהותי על מהלך הלחימה. קשר תקין מסייע ותומך במהלך הלחימה ראוי. לכן קצין הקשר מביע את דעתו המקצועית על היכולת שלו לקיים קשר תג"ם קדימה לכוחות הלוחמים ואחורה אל המפקדה, קשר טלפוני לרוב לדרג ממונה וקשר רדיו טלפוני. לרוב דעתו מתקבלת – שכן על כך תקום וטיפול מלחמה והכל ככתוב במורשת החיל "הקשר זרוע המפקד לפיקוד ושליטה"

יש לזכור, הלחימה הייתה אחרת מבחינה טכנולוגית. מכשירי הקשר העיקריים לניהול הכוחות בחטיבה היו על בסיס רדיו תג"ם (מ.ק. 25, מ.ק. 77, VRC) מ.ק. 6 אשר היה מצוי ברמת הפלוגה היה באמינות נמוכה ולכן לא הופעל, במקומם ניתנו לרוב מכשירי מסוג מ.ק. 25 נישאים.

כיצד עושים קשר? בשיניים ועם מה שיש!

שיקולים לנושא של מיקומי מפקדות נובעים גם כן מרצונו של המח"ט / המפקד להיות קרוב לאירועים / התרחשויות המכריעות את הקרב, דבר מאפשר גם קשר עין עם הכוחות וגם מיקום שולט טופוגרפית. בנוסף, מיקום מפקדה עיקרית יהיה באזור מוגן שיאפשר תפקוד של קציני מטה מקצועיים: תחזוקה, רפואה, שלישות וכדומה והכל ככתוב במורשת החיל " מתן קשר בהתאמה ובזמן".

קיימות מספר תכונות ברזל, אשר מצופות ונדרשות מקצין הקשר לדורותיו ואלה הן:

- **חשיבה יצירתית**

האתגרים העומדים בפני קצין הקשר לא נגמרים לעולם, ומה שעבד אתמול כמעט בהכרח לא יעבוד מחר. על מנת לצלוח את זמני החירום וגם זמני הרגיעה, קצין הקשר צריך לחשוב מחוץ לקופסא, ובאופן מקורי. קיבעון הינה תכונה שיש לסלק מהלב ומהראש ברגע שהפכת למפקד בחיל.

- **הכשרת אנשיו למגוון רחב של תסריטים**

- מתאר ואופי הלחימה משתנה מפעם לפעם, גם האויב עלול להשתנות. אך המטרה והחזון נותרים איתנים מאז ומתמיד ומלווים כל חייל בצה"ל ובחיי"ק בפרט. בהקשר לחיל הקשר

– המערכות הן אותן מערכות החיילים חייבים לדעת להפעילן בבקיאות ומקצועיות בכל מקום וזמן שיידרש. על המפקד בחיל חלה החובה ללמדו את רזי המקצוע.

- **יצירת מקצוענות וכשירות מבצעית במסגרת עליה אמון**

מפקד הקשר חייב לשמר את פלוגת/מחלקת הקשר כשירה ודרוכה בכל עת. מלחמה אינה נצפית מראש, ולחימה היא אוסף של אירועים בהם לרוב כל מה שיכול להשתבש – ישתבש. על מנת שמסגרת תהיה עמידה אל מול אתגרים אלה היא מוכרחה להיות מודעת היטב לאתגרים ומתורגלת בהתמודדות עימם. לכן יש לאמנה ללא הפסק בזמני הרגיעה, ולממש את היכולות הנובעות מהאימונים האלו בזמני החירום והלחימה.

- **אמון ביכולותיהם של אנשיו והאצלת סמכויות**

מפקד טוב הוא מפקד אשר נותן תחושת מסוגלות ואחריות לפקודיו, דבר אשר מפתח אותם ומייצר בהם מוטיבציה ומגמת למידה והשתפרות עצמית – בזכות עצמם ובליוי המפקד. על מנת שהמפקד יוכל לסמוך על אנשיו עם המשימות אשר הוא מטיל עליהם, עליו להשקיע את הזמן וללמדם כמה שביכולתו, כך הוא לא יצטרך לוודא אותם בכל זמן נתון, והם יוכלו להוות שלוחות לפיקוד ושליטה שלו כמפקד.

- **חשיבה של שני צעדים קדימה**

הטכנולוגיה כהרגלה לא מפסיקה להתפתח, ועל מנת להישאר רלוונטיים, עלינו להתפתח בהתאם אליה ויחד איתה, ובנוסף לפתחה בהתאם לצרכי העת.

- **אלטרנטיבות לתכנון, משמעות השרידות**

עצם קיומו של הקשר וטיבו הכרחיים וחיוניים לניהול מערכה, אין שום יכולת לקיים הכרעה ללא הקשר. לכן - אין אנו יכולים להרשות לעצמנו את נפילתו. כדרך ונורמה של התנהלות קצין קשר, לכל מערכת יש גיבוי, ויפה מספר גיבויים. זוהי הדרך להבטיח את רציפות השליטה אל מול כל בלתים אשר יצוץ.

- **היכולת לבצע אינטגרציה בעבור כלל הגופים בחטיבה**

הקשר מתממש בכלל הרמות, החל מהחייל הבודד הנושא מ.ק על גבו ועד חטיבה שלמה אשר מתקשרת על כלל זרועותיה דרך מערכות הקשר השונות. על קצין הקשר החטיבתי לדעת כיצד לאחוז בכלל המידע והכשירות החטיבתית ולהכיר את המסגרת עליה הוא אמון על כלל יתרונותיה, חסרונותיה ומאפייניה.

הלחימה מביאה עימה אין ספור מצבים מהם ניתן ללמוד ולהפיק לקחים. ניתן לבחון את "מבצע קינוח" – הקרב לכיבוש מוצב החרמון אשר גבה מחיר כבד בהרוגים ופצועים. בקרב הזה נדרשו קציני הקשר בגדוד ובחטיבה ואיתם האלחוטנים למאמץ פיזי של טיפוס בשטח הררי במעלה החרמון וגם נפשי לאור הלחימה הקשה וההרוגים והפצועים שהיו סביבם ולהמשיך ולתת למפקדים את יכולת להמשיך לשלוט ולפקד.

"משפחת חיל הקשר" בראי הקשר בחטיבת גולני

הלחימה בקרב הוכיחה שוב ושוב את מסורת גולני מיום הקמת החטיבה, כפי שבאה לידי ביטוי לאורך הזמן ובכל הגזרות: דבקות במטרה, נחישות, גבורה, הרצון לסיים את המשימה בכל מחיר וערך רעות הלוחמים - כפי שבא לידי ביטוי ברצון לסייע לחבר בלחימה, ולחלץ חבר פצוע תחת אש תוך סיכון חייד שלד.

המסורת הזאת של גולני היא המסורת של חיילי מחלקות הקשר הגדודיות ופלוגת הקשר החטיבתית והיא באה לידי ביטוי לאורך כל שלבי המלחמה. האלחוטנים בחפ"ק המח"ט סייעו בפינוי הפצועים וחזרו להמשיך להילחם לצד המפקדים שלהם ולתת קשר.

אותה מסורת מייצרת נורמה תרבותית מובילה להתנהגויות ראויות לציון ושבח, במלחמת יום הכיפורים בלטה הנקודות הבאות:

לאורך כל המלחמה הייתה התנדבות סוחפת לכל משימה. לא היו ניסיונות של "התפרפרות" או "היתחלות" ע"מ להימנע ממילוי משימות. למרות הקושי, פעילות תחת אש, הלחץ הנפשי והפיזי וחוסר שינה הייתה אווירה טובה ועשייה של כולם לטובת אחד ואחד לטובת כולם.

לא נתקלנו בבעיות משמעת שחייבו התערבות של קשר"ח וס' קשר"ח.

"משפחת חיל הקשר" - בעקבות ההשתתפות יחד במלחמה נוצרו חברויות אישיות, ידידות נפש וקרבה בין המשפחות לאורך חמישים שנה עד עצם היום הזה בין הקשר"ח לסגנו לבין חלק ממפקדי המחלקות והרס"פ וכמובן בין חיילי וחיילות הפלח"ק ששרתו במלחמה.

המוטיבציה הגבוהה של אנשי הפלח"ק, החברותא והדאגה האחד לשני, התמיכה והסיוע ברגעים הקשים והמקצוענות הם שמרכיבים יחידה מנצחת.

סיכום

נסכם ונאמר כי אנו מרגישות ברות מזל על הזכות שנפלה בחלקנו לכתוב עבודה זו. לא תמיד היה קל, שילוב ביצוע וכתובת עבודת המורשת יחד עם מחויבויות קורס הקצינים אותו אנו מסיימות בקרוב- היה לא פשוט, מורכב, אך אפשרי בהחלט!

החלטנו לקחת הזדמנות זו בשתי ידיים ולהפיק את ותוצר המורשת הטוב ביותר שאנו יכולות, עבור הדורות שקדמו לנו ועבור הדורות הבאים.

אנחנו מודות לכם על קריאת העבודה ומקוות שהצלחנו להעשיר אותכם במורשתם של אנשי הקשר בחטיבת גולני במלחמת יום הכיפורים.

אחרית דבר

אנו, יהל רננה ועומר, עתידות להיות קצינות בעוד מספר ימים, מסכמות את עבודתנו בעקבות מחלקות ופלוגות הקשר של חטיבה 1 – חטיבת גולני במלחמת יום הכיפורים.

ברצוננו לשתף מעט מן הצידה לדרך אשר אנו לוקחות איתנו הלאה.

ראשית, אנו מרגישות ברות מזל על ההזדמנות שנפלה בחלקינו לעסוק במורשת המפוארת של חיל הקשר והתקשוב, בתוך חטיבה מיוחדת במינה – חטיבת גולני. זכינו להפיק תוצר עבור הדורות שקדמו לנו, בעבודה מאומצת ומשותפת עם קצינים מוערכים וותיקים ולבצע שימור ידע יקר מפז עבור הדורות הבאים. זיהינו תכונות אופי של קצין בחיל שאינן משתנות, כאילו טבועות בו מאז קום החיל. אותן תכונות הן אלו שיום יום הופכות את השירות שהענקנו ואנו ממשיכות להעניק לרלוונטי וחשוב מתמיד.

אנו מוכנות לקחת את האחריות על כתפינו, **המשמרת היא שלנו**. עלינו להמשיך וליצוק את המורשת בחיילנו, וכמו כן ליצור מורשת מפוארת כפי שהייתה מאז ומעולם.

אנו נרגשות וגאות בתוצר שלנו. תודה.

מקורות

מקורות כתובים

1. וויקיפדיה [בעבור מבוא, הקדמה והסברת שלבי הלחימה].
2. אתר האינטרנט של חטיבה 1 מורשת פרק 7 [מלחמת יוה"כ].
3. מפות – מהספר "המערכת בחרמון" הוצאת מודן מערכות, משה גבעתי, 2015.

מקורות דיגיטליים

1. "חזרה לחרמון" – סיפורו האישי של אל"ם אברשה בורשטין.
2. אמצעי הקשר – שבעים שנות חיל הקשר והתקשוב, דניאל רוזן, מיכאל נגל, 2018.
3. מרשם רדיו והק"ש – צוות תחקיר לקחים יוה"כ – וועדת גביש.
4. תמונות – אוספים אישיים של אברשה בורשטין, הרצל הלאלי ועייש משה.
5. הסורים על הגדרות, הוצאת מערכות, 2008.

ראיונות

1. ארוין לביא (תא"ל בדימוס) - מג"ד 12
2. יודקיה פלד (תא"ל בדימוס) - מג"ד 51
3. דוד כץ (תא"ל בדימוס) - מג"ד 17
4. שלמה חסון (אל"ם בדימוס) - קשר"ג 51
5. אברהם ("אברשה") בורשטין (אל"ם בדימוס) - קשר"ח גולני
6. הרצל הלאלי (תא"ל בדימוס) - סגן קשר"ח גולני
7. משה עייש (רס"ב בדימוס) - אלחוטן ראשי פלח"ק גולני

נספח א'

ראיונות עם מפקדי הגדודים של חטיבת גולני במלחמת יוה"כ

מג"ד 17 – דוביד כץ (תא"ל בדימוס)

חשיבותו של הקשר

לדבריו של כץ, ההמצאה חשובה ביותר של הצבא בכל הזמנים היא מכשיר הקשר. בלעדיו מאוד קשה ליצור מרכזי כובד בזמן לחימה, להניע כוחות בעיתוי המתאים ולקבל החלטות מושכלות בזמן אמת.

מכשיר הקשר מספק שליטה מוחשית. בעבר – היו משתמשים בקשר ע"ב דגלים, ורצים אשר עד זמן הגעתם ההודעה שבפיהם הייתה כבר לא רלוונטית. מכשיר הקשר מאפשר אפקטיביות, ומכאן חשיבותו של קצין הקשר.

קצין הקשר

קצין הקשר הוא אדם שהוא בתפקיד מפתח. הוא צמוד לקודקוד, תמיד בקו הלחימה הראשון, והמפקד לא נע בלעדיו.

תפקידו לקשר בין יחידות שונות לגמרי, ומכאן נובעת מורכבות. ככל שהדרג עולה – כך מורכב יותר, מכיוון שמנעד וכמות הכוחות גדלים. היום אנו מדברים גם על תעבורת מידע, ולא רק דיבור – והדבר מביא איתו חשיבות מכופלת.

לדוגמא בתקשורת עם ספינות, לא ניתן לשלוח רץ לספינה, או למטוס. בלעדי הקשר המלחמה תישאר פרימיטיבית, תפקידו של קצין הקשר הוא רציני וקריטי, באופן עובדתי. קצין הקשר צריך להיות אינטליגנט, מכיוון שהוא לא רק אחראי על שינוע מידע, מדובר על התמודדות עם אויב אשר הקשר לוקח חלק בהתמודדות זו.

חשיבות שמע הדיבור בעבור החיילים בשדה הלחימה – "פקודות עבור"

בשדה הקרב, על המאזניים מונחים חיי אדם. החשיבות של קול המפקד, בהיבט של לתת רוגע לחיילי בדבריו ובטון דיבורו – יש לדבר השפעה מכרעת. כץ מספר כי במהלך הלחימה הוא הגיע לידי החלטה כי עליו לדבר עם כלל הגדוד דרך הקשר, אנשים מעידים שנים רבות אחר כך כמה השיחה מיתנה את הפחד העצום ששרר. שדרים דיגיטליים, במיוחד בתקופה קשה – זה פשוט לא מספיק. לקול המפקד יש משמעות מוראלית, ואסור לוותר על כך. ככל שיותר קשה – כך יותר חשוב לתקשר בקול.

בהיבט חפ"ק המפקד

כץ מספר כי היה אומר לקשר – "אתה בטווח מע"ד!" הכוונה שהקשר, ולעתים קרובות קצין הקשר, חייב להימצא לידו כל הזמן ולהושיט לו את המע"ד (מערכת דיבור בעלת חוט סלילי גמיש, המשתרע ממכשיר הקשר למספר מטרים) לכשידרוש או לכשיקראו לו ברשת הקשר.

כאשר לילה, חשוך ובשטח – המג"ד מוביל את הכוח. כאשר הוא מרים את ידו, הקשר יודע להביא את המע"ד לידו ולהכניסו בין אצבעותיו. אין זמן אפילו לחפש את הקשר, חשיבות הזמן היא קריטית. כאשר כוחות פרוסים – כל החפ"ק יכול להתפזר מידי פעם, אפילו הסגן של המפקד, אך הקשר – בשום פנים ואופן לא.

הקשר במלחמת יום הכיפורים

למעשה, בחרמון לא היו אתגרי קשר מרובים – הטופוגרפיה היא כך שהם נמצאים על מקום גבוה. בלחימה בחרמון, היה כץ מפקד כוח משוריין. במעלה החרמון, היה גדוד נוסף שלחם ונתקל בקיים. בקשר נאמר לו כי עליו להעביר את הפיקוד לסגנו וללכת לעזור לאותו כוח שהסתבך, כי הם תקועים וזקוקים לחילוץ לאחור. בעת שלא שם לב, כדור חדר למכשיר הקשר, ולא היה קשר. הוא הניח שאין קשר כי לעיתים הדבר קורה בגלל הסביבה, מיסוכים וכדומה. אך למעשה – הוא פספס את ידיעות משמעותיות כי לא האזינו לקשר – שהמח"ט ומג"ד נפצעו, כי יש הפגזות ועוד. הוא היה מנותק פרק זמן משמעותי, גם פיזית מהקשר וגם רוחנית משאר הכוחות.

התחשבות בשיקולי הקשר

עד כמה מתחשבים בשיקולי הקשר? לא מתחשבים! המפקד מתכנן את הלחימה בצורה הטובה ביותר, ועל קצין הקשר להביא פתרון אשר יממש את היתכנות רצון המפקד. זהו תפקידו, ועל כך הוא צריך להיות מלומד ובקיא בקשר, כדי שיוכל לספק קשר אמין לצורך המבצע. אם עולים פערים – מבצעים הכנה מקדימה, מענה מתאים הוא לדוגמא ממסר מוטס / תחנות ממסר.

מג"ד 12 – ארוין לביא (תא"ל בדימוס)

לביא נולד בטרנסילבניה, בן להורים ניצולי שואה.

ב-1965 התגייס לצה"ל, עבר מסלול הכשרה כלוחם בגולני, לאחר מכן עבר קורס מ"כים וקורס קציני חי"ר, בסיום הקורס נשלח לסיירת אגוז. לאחר שירות כמ"מ וסמ"פ באגוז, חזר לגולני כמ"פ בגדוד 13. לאחר מכן מונה למ"פ בגדוד 17 (הכשרת מ"כים), בנוסף שירת כמפקד פלוגה בבה"ד 1 וכמדריך ראשי בקורס מ"כים של גולני. בפרוץ מלחמת יום הכיפורים שימש כסגן מפקד גדוד 12 (ברק) של גולני ולחם ברמת הגולן. לאחר נפילתו של מפקד הגדוד יעקב שחר, ביומה הרביעי של המלחמה, מונה לביא לממלא מקומו ופיקד על הגדוד.

מיקום קצין הקשר

מיקומו של קצין הקשר הינו במפקדה לצד קצינים נוספים – חימוש, תחזוקה וכו'. בגדוד קיימים גם קשרים – חיילים הצמודים לבעל תפקיד מסוים, ותפקידם לשנע מידע ממנו ואליה. מעל לקשרים נמצא הקשר"ג – הוא אוהז בכלל המידע ואחראי על אופן העברתו בין הפלוגות אל הסמג"ד, מג"ד, מפ"ים וכו'. הוא צריך לדעת להעביר ולקבל מידע גם מהרמות הכפופות (פלוגות) ולהעביר אותו למג"ד, אך גם לקבל מידע מהמג"ד ולהוריד אותו הלאה להמשך ביצוע.

הוא תמיד צריך להיות "בעניינים" – במיוחד במלחמות הוא בא במגע עם הקשר"ח -אליו הוא יעביר מידע שלבסוף יגיע למח"ט, לכן אין מקום לטעויות.

תכונות ברזל

מלוא האחריות – לדאוג שהמידע יעבור בין המפקדים השונים, בין הסמג"ד למג"ד. ישנם קצינים מקצועיים כגון קציני תחזוקה וחימוש והם חלק אינטגרלי ממשוואת ניהול הקרב, הקשר הוא זה שמשתף אותם בתהליך הלחימה. לכל בעל תפקיד / מטרה קיימת רשת, כל הרשתות עובדות בו זמנית ויש שיפעלו בהרמוניה וכראוי.

הבנת המקצוע – על קצין הקשר להיות בקיא בכל התחומים המקצועיים מכיוון שהוא האחראי לקשר בין הקודקודים, רק קישור תקין יביא להכרעה בקרב.

מהות מקצועו של קצין הקשר

מצופה מקצין הקשר להבין את המשימות המבצעיות, במיוחד בהיותו צמוד לקודקוד. הוא מוכרח להכיר אודות הרשתות ברמה הפלוגתית, הגדודית והחטיבתית – על מנת שידע לתעדף בניהן בעת הצורך. הן צריכות להיות מסודרות ומאורגנות, וקצין הקשר מוכרח להכיר את השימושים של הרשתות השונות - כלל המידע צריך לעבור בסדר דיווח היררכי, כלפי רמה ממונה / כפופה.

קצין הקשר הגדודי חי את רציפות השליטה ולכן לא עובד לבדו - מבחינת רמה כפופה, בפלוגות קיימים קשרים, למ"פ ולמ"מ יש רץ – אדם הנושא עליו את מכשיר הקשר. מבחינת רמה ממונה – הא נמצא בתקשורת עם הקשר"ח, אשר מקבל מידע מהקשר"גים כל אחד על הגדוד עליו הוא אמון ומעבירו למח"ט.

מערכת קשר צריכה להיות מאורגנת ומסודרת, כל מכשיר צריך מכויל על הרשתות הנכונות, על מנת לקבל תמונת מצב מלאה ומדויקת על כלל הכוחות. יש משמעות רבה להבנת שימוש נכון בקשר – איזו רשת מיועדת למה, הקפדה על נדב"ר (נוהל דיבור ברדיו).

המון מידע עובר דרך קצין הקשר, בכמות שלא ניתן להשוות לקצין מטה אחר. כולם באים במגע עם הקשר"ג בדרך כזו או אחרת כי כולם זקוקים לשירותו, הוא המפתח שלהם לתקשורת עם השאר, ולכן כולם צריכים להכירו. אם צריך לתקשר עם מטוסים לצורך סיוע – הוא היחיד שביכולתו לעשות זאת. לכן הוא הדמות שפונים אליה בנושא, אין אחר.

הימצאות קצין הקשר ליד המפקד

קיימת היררכיה במערכת הצבאית, למג"ד יש מח"ט שאליו הוא כפוף, וגם אחרים כפופים אליו. המידע אשר מועבר בקשר מגיע גם מרמת המ"מ, ומקשר בין כל הדרגים, אך לעד הקשר לא מגיע מהחייל הפשוט – אלא מהקשר. קשר הוא לא דבר של מה בכך, גם באימונים וגם במלחמה, הוא דבר קריטי שיעבוד על הצד הטוב ביותר, ובצורה מודרת בין הדרגים. עושר המידע שהקשר מספק נותן למג"ד את האפשרות להיות על הדברים 24/7

הצלחת הקשר במלחמת יום הכיפורים

הצלחת הקשר נמדדת ביכולת שהוא נותן לבצע תהליכים מבצעיים כראוי. המטרה היא תמיד להצליח – אי אפשר להרשות לעצמנו להתברבר ולהתחיל ולחפש תדירים, אם אין למג"ד את הנתונים מהשטח, התזוזה במרחב הלחימה תהיה קשה ומסורבלת.

במלחמת יום הכיפורים, הקשר תמיד היה שם. כל דרישה מבצעית התממשה, ומעולם לא הייתה חסרה כתוצאה מכשל של מערכות הקשר. הקשר חייב להיות חלק מתכנון המבצע – אם עלה פער היו אמצעים שניתן להפעיל, לדוגמא במידה וידעו כי יעברו בוואדי אשר בו התקשורת תהיה בעייתית – היו מבצעים ממסר. אבל אלו דברים שיש להכיר מראש, ולכן הקשר הוא חלק אינטגרלי מנוה"ק.

מג"ד 51 – יודקה פלד (תא"ל בדימוס)

יודקה פלד שירת כחוגר בסיירת גולני, אותר לקורס קצינים ולאחר מכן חזר כקצין לסיירת. במהלך פעילות מבצעית צפונית לעין גב נפצע בפעם הראשונה, השתחרר מהצבא וחזר לקיבוץ יגור. במהלך מלחמת ששת הימים מונה כמפקד סיירת המילואים של חטיבה 2 – חטיבת כרמלי, אשר ישבה בעמק המעינות. לאחר גמר המלחמה, רצו שימשיך בסיירת אך הוא העדיף שלא להעמיד את הוריו השכולים במצב בו בן נוסף נמצא ביחידה מבצעית.

בזמן שלמד בטכניון, ושירת בגדוד 105 במילואים, מח"ט גולני דאז קוטי אדם ניסה לשכנע את יודקה לפקד על סיירת גולני. באותם זמנים, על מנת לחזור לשירות צבאי היה צורך באישור משק הקיבוץ, ויודקה היה נכון לעשות כל מה שצריך בעבור העם. מח"ט גולני בא לקיבוץ ודיבר בפני הוועדה. מכיוון שהוריו של יודקה נתנו את ברכתם, גם הקיבוץ אישר את חזרתו לצבא. בשנה וחצי בהן פיקד על הסיירת פעל בעיקר ב"פתחלנד" [בדרום לבנון] וגם בסוריה.

אמיר דרורי מח"ט גולני הנכנס התעקש כי יודקה יעבור קורס פו"ם, ולאחר מכן יהפוך להיות מג"ד 51. מג"ד 51 הקודם רצה להישאר בתפקידו עד העצרת ל-25 שנות הקמה של חטיבת גולני. לכן בנתיים עסק יודקה בהכנת יעדים לאימוני חורף. יום אחד התקשר אליו סמג"ד 51 ואמר לו כי צריך שיגיע להחליף את המג"ד אשר פונה לרמב"ם.

בארבעה לאוקטובר 1973 קיבל פיקוד על הגדוד, בהיותו מכיר את הסמג"ד בלבד, שהיה יחד איתו בפו"ם שנה קודם לכן. ביום כניסתו לתפקיד קבע מסדר יציאה גדודי במחנה בטירה, תוך שבע דקות המסדר פוזר והחיילים היו בדרכם הביתה ליום הכיפורים, מסדר נוסף נקבע לשעה 08:00, בשעה 06:30 הגיעה פקודת כוננות אשר גרמה לכוחות להעריך כי מדובר ביום קרב, ומתיחות שסופה לחלוף.

הוכרז עוצר יציאות, מי שהיה ניתן להקפיץ חזר לבסיס, 25 לוחמים שהו בחופשת שחרור ורובם חזרו. חוסר הבנת המצב הביטחוני היה ניכר, וכולם היו בטוחים שמדובר בתרגולת סורית. ביום שישי עסק יודקה בעיקר בשיחות פתיחה עם המפקדים השונים ובעיקר המ"פים, ולא חש עצמו איש צבא של ממש עדיין. בשיחותיו עם קציני המטה שוחח יודקה גם עם הקשר"ג דאז – שלמה חסון.

יודק'ה ראה שאחד התפקידים החשובים של המפקד הוא לאמן את היחידה לקרב. בעבורו – הוא לא הצליח לעשות זאת כי לא הספיק. הוא לא הכיר את הגדוד – מה שמה של כל פלוגה, אינו היה בקיאה במחזור האימונים, תע"מ וכו'.

כפי שהוזכר קודם לכן, בשישי שהה יודק'ה בגדוד והחל מכיר אותו – היכן נמצא הרב, מיהו קצין הרכב ועוד. הוא בחר להישאר ללון בגדוד. בשבת בבוקר קבע המח"ט פגישה בבן עמי למפקדים, ולאחר מכן נקבעה פגישה ליודק'ה למפקד הסיירת בראש פינה, רק בדרך לשם עבר בבית הוריו בכרמיאל על מנת לעלות על מדי ב'.

בשלב זה רמת הגולן החלה להיות מופצצת ממטוסים סורים והפגזות ארטילריות אשר נצפו מראש פינה, תותח אחד שיגר פגז לכביש אשר עולה לראש פינה. המח"ט דיבר עם הפיקוד והודיע כי עולים לחפ"ק ברמת הגולן. אף אחד למעט יודק'ה לא הכיר את החרמון לפני, והדבר היווה קושי מרכזי.

הקשר בגדוד

בגדוד היה לכל מ"פ מכשיר מ.ק. 25, הקשר הפנים פלוגתי התבסס בעיקר על צעקות וסימני ידיים. למג"ד היה מכשיר קשר על הרשת הגדודית, כחצי מטר מנו לכל היותר עמד חסון – קצין הקשר הגדודי, אשר נשא מכשיר קשר עם הרשת החטיבתית. הוא היה אחראי מלא לקשר ותקינותו גם מבחינה מקצועית, אבל גם מבחינה אישית, במיוחד עקב כך שיודק'ה עדיין לא הכיר את הגדוד על בוריו.

חפ"ק המג"ד

החפ"ק מורכב ממספר בעלי תפקידים, אך קצין הקשר בלבד מחויב תמיד להיות במרחק נגיעה מהמג"ד כאשר בידו הקשר החטיבתי, הוא מספק תקשורת אל מול רמה ממונה. ברגעים מסוימים ותחת אש, הוא משמש כעוזר ודובר המג"ד כלפי החטיבה. בשלב מסוים המח"ט נפצע ואברשה [קשר"ח גולני] עלה בקשר על מנת להודיע על כך, אך גם חסון נפצע ומכשיר הקשר עבר לידו של הקמב"צ. קשר המג"ד נהרג, ומכשיר הקשר הגדודי עבר לידו של המג"ד.

פעמים רבות קורה כי קצין הקשר הוא הדובר אל מול הרמה הממונה, במיוחד כאשר המג"ד עסוק בניהול הקרב – במקרה זה קצין הקשר הוא האדם אשר יוריד את הוראות המח"ט העולות בקשר, ובמידה והמג"ד לא יוכל לענות למח"ט התקשורת תתבצע בשיטה של "תגיד למח"ט ש...", כך קרה שאברשה שוחח עם שלמה מספר פעמים.

ציפיות מקצין הקשר

יש שיהיה בן אדם, ויראה תמיד את אלה שהוא מפקד עליהם כאנשים. ברגע שנשמעת אש האויב, המפקד חדל להיות מפקד ואין משמעות למינויו או דרגתו, הוא נעשה מנהיג כוח. הוא מוכרח שיאמינו בו לא כי הוא פוקד או חוששים ממנו, הוא צריך שיאמינו בו. יש שיהיה ישר, הגון, חושב מספר צעדים קדימה ונכון. הוא לא יכול להיות אדם אשר תמיד ממתין להוראות ולא יכול לפעול בלעדיהן – הוא צריך להיות בעל יוזמה, חרוץ, ממציא ויצירתי. הוא צריך להיות בעל אומץ להגיד את דעתו, אך בו בעת להיות ממושמע. כקצין קשר, יש שיהיה בקיאה בכל הקשור לטכנולוגיה ותקלות במכשירים השונים. שכן לכל פלוגה מכשיר אחד – והגיבוי לו הן צעקות.

בנוסף, הקשר"ג צריך לשמור על יחסים טובים וקשר אישי קרוב עם שאר קציני המטה, על מנת שהקשר יהיה "בלתי אמצעי" וללא צורך בתיווך. הוא צריך שהמ"פים יסמכו עליו גם מקצועית וכן אישית.

יודק"ה מספר על מקרה על גבעה 16 בה מ"פ נפגע, והקשר הוא זה שניהל את הפלוגה במקומו. הוא היה זקוק להכוונה מהמג"ד, הכוונה שיכל לקבל אך ורק דרך הקשר.

התחשבות בשיקולי הקשר

בזמן לחימה, מצופה שאם ההכנה המוקדמת הייתה ראויה, הכל יפעל כראוי. יש לעשות כל מה שניתן לפני [בדיקות קשר, בדיקת תוואי השטח וסימון תאי שטח ללא כיסוי קשר, מציאת אלטרנטיבות]. כמובן שבנוהל קרב סדור כל אלה יוצגו בפני המג"ד, אך באותה מלחמת פתע לא היה הזמן לכך, לכן יש לבדוק שהמוכנות הזו נמצאת כשירה בכל עת, ולא רק לקראת מלחמה.

קצין קשר נמצא בכל קפ"ק מבצעי על מנת שיבין את ההקשר המבצעי ועל בסיס כך יבצע את ההכנות התקשורתיות הנגזרות. היות ומדובר במכשיר קשר אחד אין כמות רבה של הכנות, אך יש לוודא תקינות מלאה ואלטרנטיבות.

בלחימה אין שיקולים, יש ביצועים, הקשר היה מספק וראוי. בשלב מסוים חפ"ק המג"ד התקרבו לאזור הלחימה והדבר היה מסוכן, גם מבחינת סכנת אש חיה וגם כי קשה לנהל קרב גדודי מתוך זירת הלחימה המרכזית. אך מבחינה מנהיגותית לא יכל החפ"ק לסגת. מתוך השהייה במרכז הקרב נהרג הקשר והקס"א וחסון נפצע. הסיוע הופעל דרך רשת המבצעים, בנוסף היה צורך וחשיבות רבה לתיאום האש שקרה על גבי הרשת הגדודית על מנת למנוע ירי דו"צ (דו-צדדי, כלומר כוחותינו על כוחותינו).

המובלעת הסורית

הגדוד שהה זמן רב במובלעת הסורית, בגזרה הדרום-מזרחית. הסורים היו נוהגים לבצע ירי אש יום כן-יום לא, אך מכיוון והגדוד שהה בין שתי גזרות הם היו חוטפים אש כל יום מכל צד לסירוגין. היה צורך רב בקשר בגלל פשיטות ומארבים רבים שבוצעו. מעשית אין הבדל גדול בניהול מערכות הקשר, אך לבטח יש בהן צורך, בין המוצבים היו פרוסים קווי טלפוניה.

נספח ב'

ראיון עם קשר"ג 51 במלחמת יוה"כ, סגן שלמה חסון (אל"ם בדימוס)

בנערותו שלמה חסון למד בישיבה תיכונית, התגייס לטירונות בחטיבת גולני, לאחר מכן ביצע קורס קשר בסיסי. כחייל שרת במוצבים השונים ברמת הגולן. לאחר מכן היה אלחוטן מוטס בבסיס רמת דויד ובמסגרת כך היה שותף לפעולות מבצעיות רבות בעלות חשיבות רבה.

לאחר זמן יחסית מועט, אותר שלמה לקורס קצינים. הוא ביצע קורס מ"כים ולקח חלק בקורס הקצינים בבה"ד 1. לאחר מכן עבר השלמה חיילית בצריפין ושובץ כקשר"ג בחטיבת גולני באוגוסט 72.

לדבריו של חסון, קצין קשר- יש שיפתח חוסן. אותו החוסן נבנה מילדות, ומאוד תלוי במאפייני חייד והאופן בו חונכת וגדלת. חסון גדל ממקומות שלא תמיד היו פשוטים ואידיאליים, לדבריו זה חישל אותו וחיזק אותו, ובעיקר הכין אותו להתמודד עם אתגרים מאוחר יותר בהמשך החיים.

כילד היה חסון עובד בלילות ומפרנס את משפחתו, הכיר קשיים מאז ומתמיד והדבר חרט אצלו נורמות התנהגותיות של השקעה ומחויבות.

קווים לדמותו של קצין קשר

קצין הקשר נדרש שתהיה בליבו אמונה בצדקת הדרך. גם דרך מפותלת ועקלקלה היא דרך, ויש לצעוד באמונה שלמה. המוטיבציה הכרחית גם היא, היא מביאה איתה רצון רב להתמקצע ולהיות בקיא, וכך באופן טבעי מגיעה גם ההבנה הטכנית של מקצוע הקשר וכל הכרוך בכך.

קצין הקשר חייב להיות מסור לחייליו, למפקדיו, למדינה ולמקצוע. הוא צריך להאמין בצה"ל ובמטרתו הנעלית – להגן על מדינת ישראל ועל כלל תושביה. לפקודות עונים ב"היישר" – מבצעים משימה על הצד הטוב ביותר, חרף חוסר השינה והתנאים הפיזיים והנפשיים הקשים.

יש שיהיה מחויב לאנשיו, המוכנים לצעוד אחריו בכל שעל ושעל. הוא צריך להיות קשוב ולהתחשב בצרכיהם, כי מפקד שילך "ראש בקיר" סופו להיכשל – "עץ שאינו מתנועע עם הרוח ישבר מהר". הוא מוכרח להנחיל באנשיו ערכים מנחים אשר יהפכו את חייליו אנשים טובים, בעלי שליחות, הרוצים לבצע את משימתם על הצד הטוב ביותר.

"הקשר כזרוע המפקד לפיקוד ולשליטה"

ללא קצין הקשר המג"ד יתקשה מאוד לבצע משימתו נאמנה. קיים היה מושג הנקרא קבוצת תכנון – במסגרת הדבר כל קצין מטה מעלה את פערי המסגרת שלו. המג"ד מוכרח להתחשב בפערי בתחום הקשר, זהו דבר שלא ניתן להתפשר עליו. כך מחליטים האם להשתמש באמצעים כגון ממסרי תיווך וכדומה.

חזרה לחרמון

סיפורו האישי של אל"ם (בדימוס) אברהם (אברשה) בורשטין

קצין קשר חטיבת גולני במלחמת יום הכיפורים

אוקטובר 1973

חזרה לחרמון

תוכן

- 61 - הפיתוי.....
- 61 - הרקע המדיני.....
- 63 - התארגנות מערכת הקשר.....
- 65 - התמונה הגדולה ברמת הגולן.....
- 65 - האישור לנוע.....
- 66 - הדגל.....
- 66 - שלב הלחימה.....
- 68 - מלכודת אש.....
- 69 - מבצע "קינח".....
- 71 - צעקות הנפגעים.....
- 72 - הסורים יוצאים מהשוחות בידיים מורמות - החרמון בידנו.....

בחזרה לחרמון

הפיתוי

הפיתוי שהצבא הניח לפני באביב של 1973 כדי שאחזור לשירות קבע, היה מינוי ל"כספית" של חטיבת גולני, קצין הקשר של חטיבת חי"ר בקו הראשון. זו הייתה שנה מוזרה, השנה שבה יצאתי אחרי שש שנות שירות 'לחפש את עצמי' באזרחות.

הרקע המדיני

שנת 1972, השנה שלפני המלחמה, הייתה שנה רצופת פעילות מבצעית בפיקוד הצפון. ארגון הפת"ח אשר גורש מירדן בספטמבר השחור של שנת 1970, החל מתבסס בדרום לבנון, שאט אט קיבלה בישראל את שמה דאז "פת"חלנד". גולני, צנחנים, כוחות מיוחדים ולאחר רצח הספורטאים הישראלים במינכן גם הנדסה ושריון, כולם היו זקוקים לרשתות קשר אמינות, תדרים ותחנות ממסר מתפקדות, על מנת לצאת ולחזור בשלום. כקצין מבצעים בגדוד הקשר הפיקודי, הצבא לא באמת התכוון לתת לי להיעלם, ותלושי המילואים שלי במחלקת התשלומים של הביטוח הלאומי הלכו והצטברו.

האנשים, האווירה בחדרי הפיקוד וקרונות הקשר נשארו כאילו מעולם לא עזבתי, אך בסופו של לילה נותרה בי תמיד אותה ריקנות של איוש מזדמן וגם זאת, רק בקו השני. ההצעה לחזור לצבא קבע ולקבל את האחריות על מערך קשר של מסגרת בת שלושת אלפים לוחמים ולהיות עימם כשזה מתרחש, הייתה אתגר שסירבתי לוותר עליו. הייתי בן עשרים ושש, היו לי שלושה פסים על הכתף וחשתי את אותה הקלה שמרגישים כשמחשבים מחדש - למסלול הנכון.

את ערב יום הכיפורים התשל"ג, הלילה שבין שישי לשבת העברתי בניסיון להירדם על ספסל צבאי תקני וצר בגני התערוכה בתל אביב, שם נערכה מפקדת החטיבה לקראת מה שאמור היה להיות שיאו של השבוע שלנו, השבוע של גולני, עצרת 25 שנה לחטיבת גולני. מעבר לחופשת החג, הלוחמים ציפו לחופשות רגילות, ציופרים והרבה גאוות יחידה שאמורה הייתה להתפוצץ כעבור ארבעה ימים, כאן על המדשאות. אלא שעשר שעות קודם לכן, בדיוק ברגעים שבהם ספרו הלוחמים שניות עד ליציאה לחופשה המיוחלת, הוכרזה בצבא כוננות והתקשורת בין מסגרות החטיבה הפכה לתזזיתית. על גדוד 51 בבסיסו בטירת הכרמל הוטל לחזור ולעלות על מדי עבודה ולהפוך את מסדר היציאה למסדר כוננות. על בסיס האימונים

החטיבתי הוטל להקצות 50 טירונים לטובת מצבורי התחמושת של פיקוד הצפון. על גדוד 13 במוצבי צפון רמת הגולן והחרמון הוטל להגביר כוננות בכפוף לחטיבה המרחבית, ועל גדודים 17 ו-12 הוטל להזעיק בחזרה מבתיהם את אלו אשר כבר יצאו לחופשה בערב הקודם.

אני נמצא בקשר עם קציני הקשר בגדודים: גדוד 51-סגן חסון שלמה, קשרג"ים של גדוד 12 ו-13.

גם בבוקר יום הכיפורים, בוקר של תנועה לקראת, אף אחד במפקדת החטיבה עדיין לא ידע מה באמת מתרחש, מלבד זאת שעלינו להתכנס מהר ככל האפשר בראש פינה. בצהרי היום, כשאנו עוזבים דחוסים על כל ג'יפ זמין את מגרשי גני התערוכה, הדיבור העובר מפה לאוזן הוא אפשרות ליום קרב בצפון. באחת וחצי בצהריים, כשאנחנו מתקרבים לראש פינה, ההרעשה הסורית מבהירה לנו היטב כי זוהי מלחמה של ממש.

מאחר שתוכניות הפריסה שלנו בלב גני התערוכה לא כללו, מטבע הדברים, את ציודי החירום של מפקדת החטיבה, אנו מוצאים את עצמנו כעת ללא זחל"מי הפיקוד הייעודיים וללא ציוד הקשר, אשר נותרו מאופסנים בבסיס האם של החטיבה במחנה בן-עמי בפאתי נהריה. אני מבין כי רובק'ה, סגן מפקד החטיבה, מתארגן עליהם לקראת חבירה אלינו ואולם, שעה לתוך המהומה האופפת אותנו מספיקה כדי להטיל ספק בלוחות זמנים אופטימיים, אלו שחושבו על פי הנחות היסוד של מלחמה קודמת. כעת מתחילים גם לטפף הדיווחים מהחרמון. המוצב

ספק נפל ספק מחזיק מעמד. כך או כך, אלו הלוחמים שלנו, אנשי גדוד 13, הלכודים שם למעלה. זה הרגע שבו מתווה אמיר דרורי המח"ט את המטרה הראשונה במעלה, זו שתלווה את החטיבה לאורכה של המלחמה: **אנחנו נהיה אלו שנעלה לחלץ אותם.**

בקבוצת פקודות חפוזת במשטרת ראש פינה, המשימה הראשונה היא למשוך ממחסני החירום במחנה פילון הסמוך זחל"מים עבור חוליית הפיקוד הקדמית (חפ"ק) של המח"ט ולמתקן עליהם את מכשירי רשת הקשר החטיבתית. את הזחל"מים אנחנו מקבלים ללא כל בעיה, אך את מכשירי הקשר ואת האנטנות שלהם אנו זקוקים, מסרב הנגד האחראי לשחרר. ההוראות שלו טרם התחברו למציאות החדשה שמסביבנו. אני לא היחיד. בכל רחבי הבסיס נשמעים ויכוחים ומוחלפות צעקות. שם המשחק הוא מי שרוצה להצטייד חייב לצעוק יותר חזק. אני משיג את קצין הקשר הפיקודי, אל"ם אברהם קיים, חוזר ומסביר גם לקצין התחזוקה שלו רס"ן אלתר ארנרייך, ולאחר סדרת טלפונים שבורים הנגד מבין עניין. לקראת השעה ארבע אנו מסתדרים על גבי שמונה זחל"מים ממותקנים מתחת לאקליפטוסים בשביל הפנימי המקביל לכביש ראש פינה-קריית שמונה.

התארגנות מערכת הקשר

כעת אני מתפנה לארגן את רשת הקשר החטיבתית. בקבוצת פקודות שמקיים המח"ט אני לומד כי פיקוד הצפון אישר זה עתה לגייס את השלמות מצבת פלוגת הקשר החטיבתית שתחבור אלינו בניצוחו של סגני, סגן הרצל הלאלי, ביחד עם גוף המפקדה המתארגן עדיין במחנה בן-עמי. פלוגת הקשר (פלח"ק) מושתתת על קבוצת אנשים נהדרים - זו הפלוגה שתחת פיקודי הישיר, הזרוע שעזימה אני תומך בגדודים בתקשורת רדיו, במערך טלפוניה ובטכנאים. האנשים הם הגורם העיקרי לתפקוד מקצועי תחת לחץ, הארגון בידיו של הרס"פ חיים עמיר, העוזר שלו גבאי שאול, על ציוד הקשר הראשי רס"ר יוסי אלול שהוא המפ"ט, את פריסת קווי הטלפון מוביל הקוון הראשי ביטון וסמל הקוונים אלקיים (אלקי), התקשורת האלחוטית וקודי ההצפנה מופקדות בידיו של האלחוטן הראשי רס"ר עייש משה ועוד עשרות אלחוטנים, קוונים, טכנאים מסורים לפלח"ק גולני. בנוסף, סדר הכוח המקצועי שלי כולל קצין ומחלקת קשר בכל גדוד, כמו גם לוחמים קשרים בכל פלוגה.

החטיבה הולכת ומתכנסת באזור ראש פינה באיטיות מורטת עצבים. הידיעות מקוטעות ולחץ המח"ט להתארגן לעלייה ולחילוץ הלוחמים שלנו ממוצב החרמון גובר. כעת, עלי להקים רשת קשר חטיבתית עם תדרי אמת לזמן חירום. משיקולי

ביטחון שדה, ספר התדרים המסווג "סודי ביותר", והמקיף את רשתות ואותות הקריאה של כל סדר הכוחות של פיקוד הצפון, לרבות יחידות צה"ליות העשויות לחבור אליו, עותקיו של הספר נעולים בכספת במפקדת הקשר של פיקוד צפון. הוראת הקבע לחלקם ליחידות על בסיס צורך ברור ומיידי בלבד, מתגלית ולא בפעם האחרונה במלחמה הזו כשגויה ואופטימית. למול ההפתעה, הבלבול והמהומה של השעות הראשונות ושעה שמפקדת הקשר הפיקודי טרודה בעצמה בדילוג מבסיס מפקדת הפיקוד בנצרת לחדר המלחמה בצפת, אני מבין כי מצוקת התדרים שלי נמצאת בסדר עדיפות נמוך בסולם היכולות הפיקודי, וכי עלי לאלתר פתרון עצמאי שיאפשר לחטיבה לתפקד עד שאצליח למשוך את ספר התדרים מקצין הקשר הפיקודי.

בשעות הערב, לקראת קבוצת פקודות נוספת שמקיים המח"ט, אני נזכר בחוברת תדרים המיועדת לתקופות אימונים שגרתיות, ועל בסיסה אני מרכיב רשת חטיבתית, לרבות רשתות מבצעים, מודיעין, ומנהלה. ברמת הגדודים שלושה ארבעה תדרים ואותות קריאה לכל גדוד, כמו גם תדר אחד לכל פלוגה. תוך שאני מעתיק בחפזון על גבי פתקים עשרות תדרים ואותות קריאה ומחלקם למשתתפי קבוצת הפקודות, אני מאזין לאמיר המח"ט. הוא מאמין כי מוצב החרמון טרם נפל. אנחנו עולים לשחרר אותו. הלילה.

רק חמישה חודשים כקצין הקשר שלו, זו הפעם הראשונה שאני רואה אותו ברגעי אמת. איש מופנם. האנשים שעימם הוא מדבר הם בעיקר מפקדי הגדודים שלו. מעט בפה והרבה בעיניים, זהו דו-שיח של "הבנת" "לא הבנת". בין השורות הקצרות, מעבר לטקטיקה שאסור לתת לסורים להתחפר, הוא אומר דבר אחד ברור. אלו הלוחמים שלנו, של החטיבה, שלכודים שם למעלה.

בארבע לפנות בוקר, רגע אחרי שאנחנו חולפים על פני מושב נווה אטי"ב לכיוון הכפר הדרוזי מגידל שאמס ובמעלה החרמון, אני מסב את תשומת ליבו של המח"ט לקריאה אליו על רשת אלוף הפיקוד. בהתייעצות עם מפקד החזית רפאל איתן והרמטכ"ל דוד אלעזר, מורה כעת האלוף חופי לחטיבה לחדול מתנועה לעבר החרמון ולהיערך למגננה בין הכפרים מגידל שאמס ובוקעתא ולחסימת הצירים היורדים מצפון רמת הגולן. המח"ט מנסה לערער על הפקודה ומתריע בפני האלוף כי כל דקת עיכוב בעלייה להר היא עוד דקת התחפרות עבור הצבא הסורי על מורדות החרמון. הפקודה נשארת בעינה.

התמונה הגדולה ברמת הגולן

התמונה הגדולה בחזית רמת הגולן חמורה יותר מאשר גורלו של מוצב החרמון. המח"ט מורה לחטיבה לשוב על עקבותיה, ובבוקר יום ראשון, היום השני ללחימה, אנו מתמקמים בליבה של חלקת עגבניות בשמורת יער אודם, ממנה אנו מנהלים את קרב הבלימה על קו המוצבים 103, 104 ו-105. החטיבה פורשת צידי טנקים, דוחפת תחמושת למוצבים, מפנה מהם פצועים ונלחמת לאורך הצירים אליהם ובחזרה.

ככל שאני מבין, יש לי קשרים לוחמים שנפגעו בפלוגות ואולם, אין בידי דיווחים על נפגעים בפלוגת הקשר. גדוד 13 שלנו אשר מאז תחילת המלחמה איש את הקו תחת פיקודה של החטיבה המרחבית, חוזר לפיקודנו הישיר, וכשקודקודי הגדוד מגיעים לקבוצת פקודות קצרה, אני מיישר עימם קו ומקצה להם תדרים ואותות קריאה מהחבורת שאלתרתי מזמן ורק לפני שעות ספורות. לקראת צהריים גם שלד מפקדת החטיבה חובר אלינו מבסיס האם בבן-עמי על גבי כלי הרכב הייעודיים שלנו. עשרים וארבע שעות לתוך הלחימה, חטיבת גולני שוב מתפקדת כמסגרת שלמה, אשר מוכנה למשימה האחת שהמח"ט והסמח"ט חוזרים ומפצירים בפיקוד לאשרה - כיבושו מחדש של מוצב החרמון.

8 באוקטובר 1973, בזחל"ם מפקד החטיבה צפוף מוות, פשוטו כמשמעו. רון, קצין השיתוף הארטילרי שלנו, דורש את הפגזה וריכוך האויב שהובטחה ולא מגיעה. אוחז במכשיר עזר הדיבור, פלג גופו העליון נחשף. הוא נהרג בחטף. יועד, קצין המבצעים, נפגע מרסיסים בעיניו. מישהו צריך למשוך את אמיר, המח"ט, במכנסיו כדי שיכניס את הראש. זחל"ם מזופת עם שולחן מפות וכיסאות מוגבהים שהותקנו עבור מלחמה קודמת, ואולי לאימונים ראוותניים, ואשר כעת אנו מנסים לכסח ממקומם כדי לייצר מחסה ובעיקר, על מנת לנהל קרב. רק לפני דקות ואולי היה זה כבר לפני שעותיים חלפנו בבטחה על פני עיקול הטנק, התקדמנו במעלה החרמון, וכעת יורים עלינו כמו שלא ירו עלי מעולם. זוהי מלחמה אחרת.

האישור לנוע

אישור הפיקוד למפקדת החטיבה לחזור ולקחת את מוצב החרמון ניתן בשבע בבוקר, וככל שהתקדמנו על הכביש במעלה ההר, ערפילי הבוקר באו וחלפו בתדירות מתגברת. עלינו בחפזון עם זחל"מים השובקים כבר אחרי שעת מנוע אחת, עם מפות בקנה מידה לא מספק, בלי תצלומי אוויר עדכניים ויותר מכל - בלי מושג שעל מדרונות החרמון ערוכים מולנו שני גדודי חי"ר קומנדו מובחרים סוריים. כמו כל

הצבא באותה מלחמה עלינו עם מה שיש, ובתחילתו של אותו בוקר, מה שהיה זו בעיקר דחיפות מהולה בעלבון צה"לי וגאוות יחידה. בשמונה בבוקר, אחרי קבוצת פקודות חפוזה של המח"ט ליד גשר סער, חטיבה 1 עולה על כלי הרכב, ולראשונה מאז תחילת הלחימה עוברת ממגננה ליוזמה התקפית.

חוצים את מגידל שאמס. הכפר מופגז על ידי ארטילריה סורית, אולם הנפילות אינן מסכנות אותנו. את הטור מובילים שני טנקים מחטיבה 7, אשר הושארו בלילה הקודם לאבטח את מוצב הרכבל התחתון וכעת מוקצים לטובתנו. כשיצאנו לדרך, כבר בתנועה, הספקתי עוד לרוץ בעקבותיהם ובאמצעות הטלפון בירכתי הטנק המוביל לתאם עימם את תדרי הרשת החטיבתית. בעקבות הטנקים נעים שלושה זחל"מי החוד של גדוד 17 בפיקודו של דובי דרור, כשאנו, בזחל"ים מפקד החטיבה, נעים מאחוריהם. את הטור סוגרים זחל"מי פלוגה נוספת של הגדוד. מעלינו, בפיקודו של יודקיה פלד, מטפסים לוחמי גדוד 51 בטור רגלי מדורג על שביל כתף החרמון. הרעיון הוא לאפשר להם לנוע במקביל אך מעט לפנינו, על מנת לאתר ולנטרל כוחות חי"ר וצייד טנקים סוריים אשר בוודאי מניחים מארבים לשיירה הנעה על הכביש.

הדגל

דגל ישראל עדיין מתנופף על מוצב הרכבל התחתון, אותו הצטוו לוחמי גדוד 13 לנטוש ביממה הקודמת. ירי מקדים וסריקת המבנים מוודאים כי כוחות סוריים כלל לא הגיעו למוצב. שוב בתנועה לעבר מוצב הרכבל העליון, מתמלאת הרשת החטיבתית בקריאות מגדוד 51 ופלוגת הסיור על היתקלות באש נשק קל של כוחות סוריים בנקודת הגובה 1614. בהמולת הרשת ובפועל כקשר מח"ט, אני מפנה את תשומת ליבו לקריאתו של קצין אג"ם הפיקודי על רשת "זניט" - רשת אוגדת רמת הגולן. המח"ט מדווח על ההיתקלות באויב וכי הוא מעריך כי בתוך זמן קצר ניקח גם את מוצב הרכבל העליון. אנו פונים לעבר עיקול הטנק.

שלב הלחימה

הקריאות ברשת על נפגעים בגדוד 51, הדיווח מהטנק המוביל שנתקע למול חגורת מוקשים סורית המונחת לרוחב הכביש, מתערבבים בצעקות אמת כאן בזחל"ים. מפקד הסיוע החטיבתי נהרג, יועד וסמל המבצעים שלו קופצים החוצה לשולי הכביש כדי להשיב אש באמצעות מקלע מחלקתי, ועדיין הזחל"ים לא מספק לנו מחסה יעיל. אמיר (לכודים תחת אש באותה קופסה אני חש רשאי לקרוא למח"ט אמיר) לוחץ על מגיד 17 לפנות את החסימה על הכביש. אנחנו לכודים בשטח נחות בין מדרון ההר מימין לבין מדרון הוואדי משמאל וסופגים אש מכל כיוון. נשק קל,

מטולי אר-פי-גי' ופגזי תותחים ללא רתע. מהמצוק מתחילים להתדרדר פצועים ולוחמים מהגדודים המספרים את הסיפור כולו. נתפסנו עם המכנסיים מופשלים מול כוח סורי עדיף, אשר לא ידענו לא את גודלו ועוד פחות מכך שהוא באמת יודע להילחם. פינוי חגורת המוקשים תחת האש ממשיך לגבות מחיר דמים. אנחנו תקועים. אמיר שב וקורא לדובי דרור מג"ד 17 ופוקד עליו לדלג אישית אל ראש הטור ולוודא את פינוי המוקשים. דרור קופץ מזחל"ם הפיקוד הגדודי, נפגע בראשו ונהרג. אמיר מטיל את המשימה על המדריך הראשי 17 סרן אריה פלד (גדוד 17 היה גדוד קורס מ"כים של גולני), תמונת הקרב שאותה הוא חולק עם יואב לוי ויורם קתאלי, קציני האג"ם והמודיעין החטיבתיים, היא כי המפתח לקרב כולו הוא כיבוש הרכבל העליון וממנו, כבר בקשר עין עם מוצב החרמון הישראלי, ניתן יהיה גם להקצות כוח מגדוד 17 אשר יחזור וירד במורד ההר ויתקוף מגבו את גדוד הקומנדו הסורי המעכב את גדוד 51 המדמם את דרכו במעלה המדרון. ארבעים דקות לאחר תחילת הקרב, חגורת המוקשים נגרת אל צד הכביש. אנו שוב מתקדמים.

זחל"ם הפיקוד בעליה לחרמון, משמאל לימין: אל"ם אמיר דרורי - מח"ט, סרן אברשה בורשטין - קשר"ח, רס"ן יורם קתאלי - קמ"ן, רס"ן יעקב אור (מנדי) - מפקד סיירת יוצא, רס"ן יואב לוי/גולן-קצין אג"ם

אולי זה כאן בזחל"ם שלנו ואולי באחת מרשתות הקשר, אבל משהו צועק "מכוונים עליך תול"ר". אני מתכווץ ויודע שאני לא קופץ מהזחל"ם. משהו צריך להישאר ליד המכשירים וממילא אין הבדל. אנשים נפגעים מחוץ לזחל"מים, אנשים נפגעים בתוכם. הטנק המוביל שלנו נפגע. הטנק השני עוקף אותו. זחל"מי החוד של

גדוד 17 חוטפים גם הם פגיעה ישירה. פלוגה נוספת של הגדוד המטפסת כעת מהכביש על המצוק לימיננו על מנת להקל את הלחץ, סופגת אף היא נפגעים רבים.

מלכודת אש

שלוש מאות המטרים שהתקדמנו מאז עיקול הטנק, הופכים למלכודת אש הנורית אלינו משלושה כיוונים. במרחק של רק מאתיים, שלוש מאות מטרים, אני רואה לוחמים סורים מדלגים מסלע לסלע, משפרים לעברנו עמדות. הסיוע הארטילרי שאנו חוזרים ומבקשים מגיע בטפטוף ונעלם. אנחנו תקועים. כעת הכל תלוי באמיר, האחרון בזחל"ם המוכן להשלים עם המציאות. יואב ויורם יכולים לדבר על כמות נפגעים ועל כך שאין לנו כעת יכולת להטיל לקרב כוח ששיג הכרעה בקרב, אך לאחר ארבע שעות של קרב שהסתבך במעלה הר החרמון זה הוא, המח"ט, אשר צריך לתת את הפקודה.

אני מביט בו רגע אחרי. גופו הגדול מתכווץ, הכתפיים נשמטות, הפנים כבות. פנים המספרות תבוסה. זו כבר לא ההפתעה של היום הראשון וגם לא קוצר הרוח הבוטח של היום השני. תבוסה. ספרנו עשרים וחמישה חללים ועשרות פצועים בחצי יום לחימה. השארנו שם גופות, אולי גם פצועים, סובבנו את הזחל"ם וירדנו לאחור מבלי להשלים את המשימה. הכאב בעיניו של אמיר כשאנו חולפים ליד שורת האלונקות המכוסות שמיכות, צורב. **במבט לאחור, זהו הרגע שבו הוא נודר לעצמו כי המלחמה הזו לא תגיע לסיומה מבלי שהחטיבה שלנו, חטיבת גולני, תכבוש מחדש את מוצב החרמון.**

שבועיים לתוך המלחמה, שלושה ימים לפני הפסקת אש, רמת הגולן כתושה לחלוטין. במושב האחורי של ג'יפ המח"ט, לחי מזוקנת על מכשיר הקשר, אני מנסה לישון. להתעלם ממכתשי פגזים ובורות המקפיצים את הג'יפ, לא לראות את מאות הטנקים והמשוריינים, שלנו ושלם, קרועים ומפויחים. לפני, במושב הקדמי, אמיר שותק וכועס. מאז הכישלון בעליה לחרמון הוא אמנם מקמץ מתמיד במילים, אך כעת אחרי ארבעה עשר יום סביב השעון לצידו אני כבר מיומן מספיק כדי לשמוע את שפת גופו. בחדר המלחמה של פיקוד הצפון בהר כנען עסוקים בהכנות לכיבוש מחדש של ההר ואנחנו - גולני, האסימון נפל לאמיר בלילה הקודם, אנחנו כלל לא בתוכניות. כדי לזרות מלח על פצע, המשימה הולכת להיות מוטלת על חטיבת הצנחנים. כשהוא אומר "נוסעים לפיקוד" הוא מתכוון להולכים להפוך עולמות.

לרגעים ארוכים, דומה היה שהמראות הטריים של קרבות וקורבנות מצליחים לעמעם את זיכרונות קרב החרמון הראשון, אך בקבוצות הפקודות הליליות, עם סיכומו של יום קרב ולאחר תכנון יום הקרב הבא, לא פסק אמיר לתכנן את כיבושו

מחדש של החרמון. בדומה לקאטו הזקן, אשר הקפיד לחתום כל נאום בסנאט הרומאי במילים "ואת קרתגו יש להשמיד", כך גם אמיר "אסור שהמלחמה תסתיים מבלי שגולני תחזור ותכבוש את החרמון!" כעת, ההר כבר בגבנו. בבקרים אנו צופים עליו ממזרח למערב ובלילות אנחנו מתכננים ומתרגלים כיצד לטפס על המצוק המוביל למצפה השלגים ולהפתיע את הסורים מעורפם.

הגיף לא מספיק לעצור בחזית מוצב מפקדת פיקוד הצפון בהר כנען ואמיר כבר מדלג מתוכו, רץ לתוך המבנה, מטפס במדרגות ושועט בהמשך המסדרון לעבר לשכתו של תת-אלוף יקותיאל אדם, סגנו של אלוף פיקוד הצפון, וחשוב מכך, גם הוא כמו אלוף פיקוד הצפון יצחק חופי, מפקד חטיבת גולני בעברו. שניים שאמורים להבין יותר מכולם. כשיואב קצין האג"ם, יועד הקמב"ץ (שנפצע בקרב הראשון וחזר) ואני מגיעים לדלת הלשכה, זו נטרקת בפנינו. אני פונה לחדרו של רפי סימן טוב, סגן קצין הקשר הפיקודי, על מנת לאסוף סוף סוף את דפי הוראות הקשר, וצעקותיו של אמיר מהדהדות במורד המסדרון. אמיר לא שוקל מילים וצועק 'בגידה'. הפרת הבטחה אשר ניתנה, גם אם לא בפקודת מבצע מפורשת, מגולנצ'יק לגולנצ'יק. זה לא מספיק. בתמונה הגדולה, מורשת קרב משותפת לא משנה הרבה למול הספקות שהיו במטה הכללי באשר ליכולתה של החטיבה לעמוד במשימה. השתיקה בגיף בדרך חזרה למובלעת הסורית כבדה מזו של אותו בוקר.

אלא שבמלחמה כמו במלחמה, התמונה הגדולה יכולה אף היא להשתנות במהירות. כמו כיבוש החרמון כך גם כיבוש העיר סואץ וכיתור הארמיה המצרית השלישית הופכים כעת למשימה דחופה של הרגע האחרון לפני הפסקת אש המרחפת באוויר, לאור המעורבות של המעצמות. כיבוש החרמון חוזר להיות משימה ישירה של פיקוד הצפון. לך תדע אם זה מאחר שאנחנו הכוח היחיד העומד לרשות הפיקוד אשר יכול לבצע זאת, או שמא היו אלו צעקותיו של אמיר, אך בסופו של יום משימת כיבוש מוצב החרמון הישראלי חוזרת לידינו. אפשר שבאותו יום הבטנו על כך כעל עשייתו של צדק פואטי, אך בדיעבד, במרחק שנים, קשה שלא לחשוב "היזהר במה שאתה מייחל לו. זה עוד עלול להתגשם..."

מבצע "קינוח"

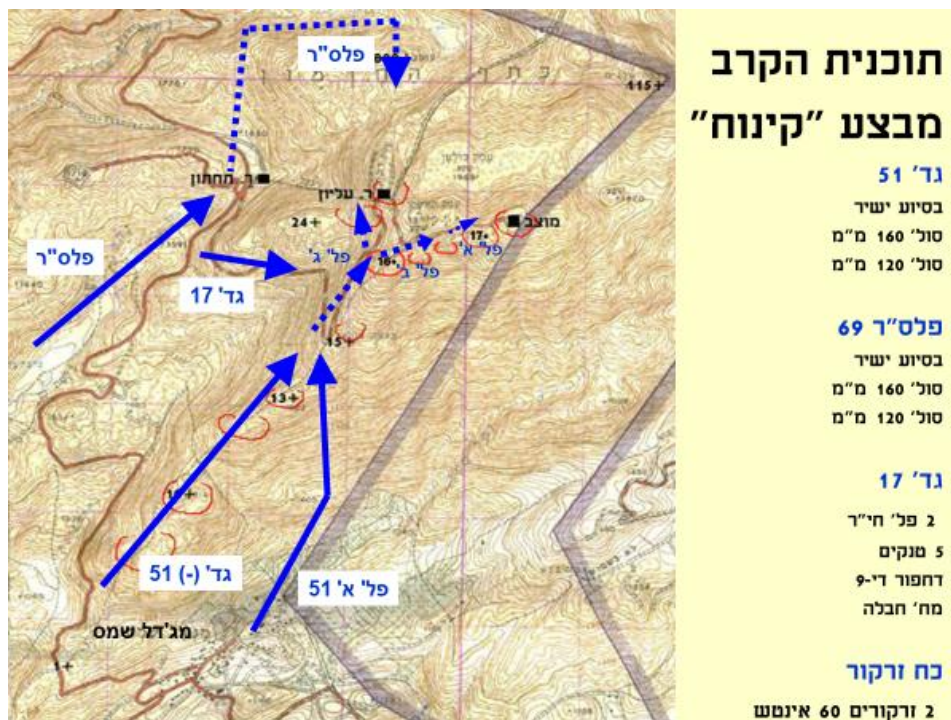
הוא מבצע של גולני לכיבוש מוצב החרמון שנערך בין 21 באוקטובר ל-22 באוקטובר 1973 - השליטה במבצע "קינוח"

מיקום מפקדות

1. חפ"ק פיקודי-בהר כנען
2. חפ"ק מפקד החטיבה-ינוע רגלית עם גדוד 51, כאשר חפ"ק משני בפיקוד הקמביץ ינוע בסוף הטור הרגלי, נגמ"ש מח"ט וזחל"ם צ"ן ינועו עם הטור הממונע.
3. מפקדה עיקרית-בצומת "צין-ציפה" בפיקוד הסמח"ט
4. תחנת תיווך חטיבתית-בתל אביטל

רשתות רדיו

- רשת המבצעים החטיבתית-"דחוף"
- רשת מבצעים גדוד 51-"תפארת"
- רשת מבצעים פלס"ר 69-"למברטה"
- רשת מבצעים צג"מ-"עותק"
- רשת בקרת אש גדוד 51-"נטישה"
- רשת בקרת אש פלס"ר 69-"טריו"
- רשת בקרת אש צג"מ-"סונטה"
- רשת מנהלה ופינוי (מחוי"פ)-"קורצק"
- רשת מסוקים-רשת מוטורולה פיקודית "נסיך"

החגור מתחכך רצח בכתפיים, רצועת העוזי שורפת בצוואר ומכשיר הקשר מ.ק. 25 דופק לי בגב. לימים יקראו לו שביל גולני, אבל הלילה, הוא עדיין מסומן במפות כשביל חמורים. אני מטפס שני אחרי אמיר. חמש, שש שעות, שבע. קצב מטורף המקפיד על מרווח של לא יותר ממאות מטרים מלוחמי גדוד 51 המובילים את החטיבה במעלה כתף החרמון. מאחורי מתנשפים שלושה אלחוטנים בהאזנה לרשתות הגדודים והפיקוד, ובעקבותיהם עולה מפקד הסיוע הארטילרי החטיבתי, פגזי הריכוך הארטילרי, שבחסותם אנחנו מתקדמים, מסכנים אותנו יותר מאשר את הסורים. אמיר מנחה אותו להכווין ביתר דיוק את הירי. אחרי הריכוך הארטילרי ויעפי הפצצות של חיל האוויר בשעות האחרונות, ובהינתן שגם הם יודעים שהפסקת האש קרובה, אין לנו ספק שהסורים מבינים שאנו עולים הלילה ומחכים לנו.

אולי כדי להפיג פחד, אולי רק כדי להיות מקצועי, אני שב ובודק ביני לבין עצמי מה יכול להשתבש. בטווחים האלו, של צפי לקרב מסלע לסלע, מכשירי הקשר מ.ק. 25 מספיקים. על המיסוך העלול להיווצר בינינו לבין הכוחות העולים במדרון האחורי אני מתכנן להתגבר באמצעות נקודת הממסר באבו נידא (תל אביטל). דפי הוראות הקשר, הדחוסים בכיסיי, עדכניים ומקיפים את הכוחות הרבים בזירה המשתתפים במאמץ. לראשונה נוספים למצבת הקשר שלי שישה מכשירי "מירי" לתיאום סיוע אווירי ופינוי מוסק של הנפגעים מרחבת חניון האוטובוסים של אתר החרמון, שם פורשת כעת פלוגה כירורגית של חיל הרפואה - תחנת איסוף נפגעים. תנאי הפתיחה שלנו הלילה מעודדים יותר מאלו של הבוקר שבו טיפסנו על ההר לפני שבועיים.

יותר מכל מעודדת אותנו רוחו של המח"ט. זהו אמיר חדש ישן. זה יממה, מאז אותו רגע שבו היה ברור שאלו אנחנו שנבחרנו לעלות, שפת גופו משתנה. הכתפיים המשתחררות שוב משדרות ביטחון. את השעות האחרונות לפני העלייה הוא מעביר בגדודים, טוען מפקדים ולוחמים בהתלהבות ובגאוות יחידה. המסר שלו הוא "גולני ובכל מחיר". למחרת, יסביר בני מסס, המקלען הטראגי של החטיבה, לטלוויזיה הישראלית ש"אמרו לנו שזה העיניים של המדינה".

צעקות הנפגעים

את צעקות הנפגעים אנו שומעים היטב בטווחים של מאות מטרים סביבנו ובכל הרשתות. מספרם הולך ומצטבר לכדי מסה קריטית. כעת אלו רק ההרוגים ששותקים. כמו לפני שבועיים, דומה שאנחנו שוב תקועים. שלוש שעות מאז נתקלה חוליית החוד של גדוד 51 בגדוד הקומנדו הסורי המחופר על מדרונות החרמון, מתחילה לנחות עלינו בטפטוף מתגבר גם ארטילריה סורית. אנחנו נשענים, נדבקים

אל גבו של סלע ענק בחצי מדרון. עוד מעט אור ראשון. קולו של אמיר ברשת הקשר החטיבתית "דחוף" שקול ורגוע. מכוון ודורש ממפקדי הכוחות ברשתות החטיבתיות, ומרגיע ברשת הפיקודית את סגן אלוף פיקוד הצפון קוטי אדם, 92 ב', שאכן הולך קשה אבל שזו רק שאלה של מי יותר עקשן. ואז הוא נפגע.

לשנייה הוא מתרומם מעל הסלע כדי לראות את התמונה הרחבה ובשנייה הבאה, בחצי סיבוב גוף, הוא נפגע מקליע החודר מגבו ומנקב את הריאה. הוא נופל עלינו. לרגע אמיר עוד מתעקש, אבל כשאלונקה נפרשת כדי לפנותו, הוא מוותר, לוחץ על מכשיר הקשר וקורא ליודק'ה פלד, מג"ד 51, "אחד" ברשת החטיבתית, כדי להעביר לו את הפיקוד. יודק'ה לא עונה ואמיר חוזר וקורא לו. קולו כבר לא, חסר אוויר, שוקע. פעם ועוד פעם אני קורא ליודק'ה ברשת מקבילה, מפנה את תשומת ליבו לקריאת המח"ט. אמיר מפונה והפיקוד עובר למג"ד 51. חמש דקות מאוחר יותר גם הוא מובל לאחור על גבי אלונקה.

אני מביט ביואב. הוא המום. בתוך עשר דקות הוטלה עליו האחריות להפוך מקצין אג"ם חטיבה למפקד החטיבה. כשהוא נוטל את הפיקוד מטרידות אותו השליטה על גבעה 16, כמות ופינוי הנפגעים ויותר מכל, הארטילריה הסורית הנוחתת עלינו ביעילות. הקשר שלי שהזדרז להתנדב לשאת אלונקה לקו אחורי הוא לא היחיד המתמהמה לחזור.

אך בינתיים כאן, אני מתכנס לתוך עצמי מאחורי הסלע ולא מסוגל לחשוב אלא על הרע ביותר. אם זה יכול לקרות למח"ט אז אף אחד לא ייצא מפה. חושב על מה שזה יעשה להורי ניצולי השואה שאני בנם היחיד (את ילדיהם הם איבדו בשואה). עכשיו כבר באור יום, כולם סביבי, ישראלים או סורים, הם מטרות קלות המדלגות מסלע לסלע ונופלות. אדיש, קהה, אלו הם רגעים שבהם אני ממעט לעלות לקשר ומגיב רק לקריאות ישירות אלי. אור היום מגביר את הלחץ בפיקוד ובקולו של יקותיאל אדם נשמעת כבר נימת הספק. כעת הוא שוקל להטיל כוח של חטיבת הצנחנים לסייע לנו. יואב מתעקש שלא, שהנה אנחנו כבר גומרים.

הסורים יוצאים מהשוחות בידיים מורמות - החרמון בידנו

ואז נהיה שקט. אמיר צדק. זו הייתה שאלה של עקשנות והסורים הם אלו שנשברו ראשונים. ראשית זהו גדוד 51 ואחריו גם גדוד 17 המדווחים כי הם נמצאים בשער מוצב החרמון הישראלי. אני קם מאחורי הסלע ששמר עלי בחמש השעות האחרונות ומתקרב למוצב. סורים יוצאים מהשוחות בידיים מורמות, פצועים שלנו מורדים באלונקות. מישוהו אומר, "בואו נרד להתארגן בחניון האוטובוסים", ואנחנו יורדים ברגל, הפעם על הכביש. שעה אחרי שהכל נגמר מתחילים שמות נפגעים לעבור מפה

לאוזן. חמישים ושניים הרוגים, למעלה משבעים פצועים ולך תדע כמה מצולקים נפשית. מישו אומר: המח"ט בחיים. במורד הכביש חולפים על פנינו אלוף הפיקוד יצחק חופי, קצין האג"ם אורי שמחוני ואברהם קיים, קצין הקשר הפיקודי הצועק **"אברשה, אתה עוד חי?"**

ומעבר לעיקול הבא אנחנו חולפים על פני הרב שלמה גורן העולה לחרמון רכוב על גבי זחל"ם ומחלק ספרי תהילים. אני מבקש ממנו הקדשה. **"בברכת הניצחון למזכרת שחרור החרמון. ניתן בדרך לחרמון ביום השחרור. שלמה גורן"**. הוא כותב בספרון שעליו אני שומר מאז בקנאות.

ירדתי עד מגדל שאמס, מצאתי זחל"ם פנוי והלכתי לישון שעות.

מוצב החרמון נכבש

חטיבת גולני על גדודיה הצליחה לפעול לכל אורך המלחמה והשתייה במובלעת הסורית הודות לפעילות של פלוגת הקשר ומנהיגותו של הרצל הלואי סגן קצין הקשר, לתמוך ולסייע בכל תחומי הקשר במפקדת החטיבה ובגדודיה בתקשורת אלחוטית, בפריסת קווים, באספקת הציוד, בתיקונים. מערך הקשר בחטיבה תפקד בצורה מיטבית בתנאים שנוצרו ערב המלחמה. בקרבות נהרגו קשרים בגדודים.

נספח ד'

קורות חיים של מנחי עבודת המורשת

קשר"ח גולני – אל"ם (בדימוס) אברהם ("אברשה") בורשטיין

נולד בשנת 1947 בפולין, עלה לישראל בשנת 1956 והתגייס לצה"ל בשנת 1966. תפקידיו העיקריים בצה"ל: קצין ממסרים וחמ"ל בעוצבת הפלדה במלחמת ששת הימים (1967); קמב"ץ וקצין קשר קווי בגדוד קשר פצ"ן (1968–1972); קצין קשר חטיבת גולני, כולל במלחמת יום הכיפורים (1973–1974); קצין אג"ם ומג"ד הקשר בפצ"ן (1975–1978); קצין קשר ומג"ד קשר עוצבת געש (1978–1981); קורס קציני קשר מתקדם בצבא ארה"ב (1982); סגן ומקשא"פ צפון כולל במלחמת שלום הגליל (1982–1984); רמ"ח אג"ם במקשר"ר (1987–1989). השתחרר מצה"ל בשנת 1990 בדרגת אל"ם. לאחר שחרורו: סמנכ"ל מכירות ושיווק בחברת מוטורולה ישראל, ובחברת מוטורולה בארה"ב, מנכ"ל חברת תדיראן טלקום ומנכ"ל חברת מירס תקשורת. חבר ופעיל בעמותה להנצחת חללי חיל הקשר והתקשוב. תואר ראשון בכלכלה ומינהל עסקים מאוניברסיטת חיפה.

תפקיד הקשר"ח - אברהם ("אברשה") בורשטיין

- מפקד פלוגת הקשר בסדיר ומילואים
- מפקד הפלח"ק הוא קצין הקשר החטיבתי (קשר"ח)
- קצין מטה, במטה החטיבה בכפיפות ישירה למח"ט
- במבצעים ומלחמה צמוד לחפ"ק המח"ט
- שותף מלא בנוהל קרב של החטיבה למבצעים ובכלל
- תכנון והוצאה לפועל של תוכניות הקשר

- אחראי על כשירות ומוכנות הפלוגה :
 - תקינות מערכות הקשר בחפק"ים חמל"ים
 - הכשרה חיילות ומקצועיות של החיילים/ות
 - קליטה של ציוד חדש והטמעתו
 - שמירה על בטחון הקשר
- המנחה המקצועי של קציני הקשר הגדודיים
- הגורם המקצועי בנושאי קשר מול מפקדה ממונה (אוגדה/פיקוד)
- אחראי לתאום הקשר בחבירת כוחות ושתפ"ים : ארטילריה, אויר וכו..

סגן קשר"ח גולני - הרצל הלאלי (תא"ל בדימוס)

נולד בשנת 1951 בנתניה. התגייס לצה"ל בשנת 1970 ועבר קורס טכנאי במ"ק. תפקידיו העיקריים בצה"ל: קצין קשר גדוד ברק (1972); סגן קצין קשר חטיבת גולני, (1973–1974), כולל במלחמת יום הכיפורים; מפקד צוות בקורס קציני קשר בבה"ד 7 (1974); קצין קשר בעוצבת ברק (1975–1976); קמ"ב במחלקת תא"ט במקשר"ר (1980–1982); סגן וקצין קשר ומג"ד הקשר של עוצבת הפלדה (1982–1984); סגן מקשא"פ ומג"ד קשר שגב (1984–1987); מקשא"פ מרכז (1987–1989), כולל באינתיפאדה הראשונה; מפקד מתנ"ץ (1989–1991), כולל במלחמת המפרץ; רמ"ח אג"ם מקשר"ר (1992–1994); המפקד הראשון של חטיבת המחשוב בדרגת תא"ל (1994–1996); מפקדו הארבעה עשר של חיל הקשר, האלקטרוניקה והמחשבים (1996–1999). השתחרר מצה"ל בשנת 2000 בדרגת תא"ל. לאחר שחרורו מצה"ל: סמנכ"ל טכנולוגיות ופיתוח עסקי תקשורת והייטק בחברת דנקנר השקעות, סמנכ"ל תקשורת ורפ"ט צי"ד בחברת תדיראן מערכות, ומנכ"ל חברת תדיראן טלקום. מאפריל 2003 חבר בוועד המנהל ופעיל בעמותה להנצחת חללי חיל הקשר והתקשוב ביהוד. תואר ראשון בהנדסת חשמל מהטכניון בחיפה; תואר שני במדעי המדינה בהצטיינות מאוניברסיטת חיפה; בוגר קורס מח"טים; בוגר המכללה לביטחון לאומי בהצטיינות.

תפקיד סגן הקשר"ח - הרצל הלאלי

כפי שיושם עם שני מפקדיו בפלח"ק- אבנר שחק ז"ל (עד יוני 1973) ואברשה בורשטיין יבדל"א

- ממלא מקום הקשר"ח\ מפקד הפלח"ק בהעדרו.
- סגן מפקד פלוגת הקשר בסדיר ומילואים.
- אחראי על הקשר בחפ"ק סמח"ט כולל שיבוץ בזחל"ד סמח"ט חפ"ק רגלי באימונים ובמלחמה.
- אחראי על גיוס חיילי המילואים של הפלח"ק.
- אחראי על אימון והכשירות החיילית והמקצועית של חיילי הפלח"ק..
- אחראי על הארגון והלוגיסטיקה בפלח"ק כולל העבודה מול גורמי מטה חטיבה בנושא.
- לתמוך ולסייע לקשר"ח ולמפקדי המחלקות בפלח"ק בכל תחומי הקשר במפקדת החטיבה ובגדודיה, בתקשורת אלחוטית, בפריסת קווים, באספקת ציוד קשר, בתיקונים, באספקת ציוד אישי לחילים ובמענה-דאגה לכל מחסור לחיילי הפלח"ק.

אברשה קשר"ח גולני (משמאל) והרצל סגנו במובלעת הסורית (ג'ובתא א - חשב)

המקור : מהאוסף האישי של הרצל הלואי

אלחוטן ראשי - משה עייש (רס"ב בדימוס)

נולד בשנת 1947 במרוקו עלה לישראל בשנת 1954. התגייס לצה"ל בשנת 1965 לאחר שנת שרות קדם צבאית בה הוכשר כאלחוטן מורס לחיל המודיעין. מכיוון שרצה להיות לוחם קרבי לא שובץ לחיל המודיעין. לאחר קורס קצר בבה"ד 7 דרש וסופח לפלח"ק גולני. במשך שנה עבר חיילות קרבית בגדוד 51 וחצי שנה בסיירת גולני והוכשר כאלחוטן לוחם, עקב הצטיינותו זכה להשתתף בקורס צניחה כאות הערכה ממפקד הסיירת (אורי שגיא). השתתף במלחמת ששת הימים כאלחוטן מח"ט בכיבוש תל פאחר ובכל הקרבות ברמה"ג. עם סיום שרותו הסדיר, בתום מלחמת ששת הימים, מונה להיות אלחוטן ראשי בפלח"ק גולני והיה האחראי על מח' אלחוט ומח' כס ומק"ש שמנו יחד כ- 25 חיילים בסדיר. במשך 10 שנות שרותו בגולני השתתף בכל הפעילויות המבצעיות של חטיבת גולני. השתתף במלחמת יום כיפור והיה צמוד לקשר"ח בזחל"ד המח"ט. לאחר המלחמה עבר לתפקידים שונים בפקוד צפון. בשנת 1988 השתחרר מצה"ל בדרגת רס"ר. לאחר שחרורו מצה"ל עבד בחברת 'בזק' בלוגיסטיקה. בוגר לימודי הנדסאי אלקטרוניקה ומחשבים.

אלחוטן ראשי עייש אוחז במ.ק. 6

המקור : מהאוסף האישי של עייש משה

תפקיד אלחוטן ראשי בפלח"ק

תפקיד אלחוטן ראשי בפלח"ק גולני בשגרה (בבסיס האם), בפעילות מבצעית, במלחמה, באימוני חורף/קיץ, ובתקופת מלחמת יום כיפור (לפני ואחרי).

אלחוטן ראשי בפלוגת הקשר הוא האחראי הבלעדי על מח' אלחוטנים, מח' כ"ס ומחלקת מק"ש (משרד קשר). בשגרה ובאימונים מופעלים בבסיס האם 24 שעות ביממה במשמרות חדר טלפרינטרים (מכשיר לשליחת מסרים) וחדר כ"ס (בו מתקבלים מברקים בכל דרגות הסיווג שמועברים ידנית לכל הלשכות בחטיבה)

באימונים ובפעילות מבצעית מצוותים אלחוטנים (באחריות אלחוטן ראשי) לבעלי תפקידים חשובים בחטיבה כגון מח"ט, סמח"ט, ק.אג"ס, קמ"ן וכו'.

בכל הפעילויות האלחוטן ראשי מקבל מהקשר"ח הוראות קשר, סדר כוחות ונספחים למבצע, ועל בסיסם בונה מרשמי רדיו - משרטט אותם, משכפל אותם ודואג לחלקם לכל הכוחות המופיעים במרשם. בפעילות מבצעית ובמלחמה באחריות אלחוטן ראשי לפרוס חפ"ק מח"ט, לזווד אותו במכשירים הנדרשים. בנוסף, באחריות אלחוטן ראשי להכין את זחל"ס מח"ט ולזוודו בהתאם בכל המכשירים דרושים, כמו גם לציידו במכשירים נידים לפעילות רגלית.

בכל הפעילויות המבצעיות, האימונים ובמלחמה הקשר"ח והאלחוטן ראשי נמצאים בצמוד למח"ט גולני, ומספקים לו קשר אלחוטי לשליטה על הכוחות התוקפים ולקישור לאוגדה ולפיקוד. למעשה הם מספקים עבורו כל קשר הנדרש ונעזרים בתחנות תווך במידת הצורך.

נספח ה'

קורות חיים של מפקדי הגדודים וקשר"ג 51

יודקה פלד

נולד בשנת 1940 וגדל בקיבוץ יגור. עם גיוסו לצה"ל בשנת 1960-בחר לשרת בחטיבת גולני. כמפקד מחלקה בסיירת, בפעולת נוקיב נפצע באורח קשה. במלחמת ששת הימים לחם כאיש מילואים והיה מפקד סיירת חטיבה 2 שלחמה ברמת הגולן בשנים 1970-1972 שימש כמפקד סיירת גולני.

ב-4 באוקטובר 1973 מונה כרס"ן למפקד גדוד 51 חטיבת גולני. יומיים לאחר מכן פרצה מלחמת יום הכיפורים. לחם בראש גדודו בקרבות הבלימה ברמת הגולן. ב-8 באוקטובר 1973 הוביל כוח קטן מגדודו במעלה החרמון. בניסיון לחבור עם מוצב החרמון, אך הניסיון כשל למרות שהכוח שעליו פיקד הצליח לכבוש את גבעה 1614 ולהניס משם את גדוד קומנדו 183 הסורי. בהמשך הוביל את גדודו בהבקעה לשטח סוריה בימים 11-12 באוקטובר 1973.

ב-21 באוקטובר 1973 הוביל את לוחמי הגדוד במבצע 'קינוח' לכיבוש החרמון, אף כי המודיעין שניתן לו בטרם הביצוע בנוגע להיערכות הכוח הסורי שהגן על ההר היה חסר וחלקי. הקרב לכיבוש ההר היה קרב לילה קשה ומורכב שהתנהל מטווחים קרובים, וגדודו של פלד ספג בו נפגעים רבים, פלד עצמו נפצע לפנות בוקר מפגיעת כדור בחזהו, לאחר שהחלים שב פלד לפקד על הגדוד במלחמת ההתשה במובלעת הסורית.

הועלה לדרגת אל"ם ובשנים 1976-1977 שימש כמפקד חטיבת ביסל"ח והשתתף במבצע אנטבה. לאחר מכן השתלם בהסבה לשריון ובשנים 1978-1980 פיקד על חטיבת השריון ברק. במלחמת לבנון הראשונה שימש סגן מפקד אוגדה, בשנת 1982 קודם לדרגת תת-אלוף ומונה למפקד עוצבת אתגר, אוגדת שריון מילואים. בשנת 1984 מונה למפקד עוצבת געש.

בשנים 1986-1988 שימש כמפקד המכללה הבין-זרועית לפיקוד ולמטה. בשנת 1992 השתחרר מצה"ל. בוגר תואר ראשון בהיסטוריה כללית מאוניברסיטת תל אביב. נשוי לאביטל ואב לארבעה.

מקור: ויקיפדיה

דוד (דוביד) כץ

נולד בשנת 1946 בגרמניה ובגיל שלוש עלה לישראל. בשנת 1964 התגייס לצה"ל ושובץ בחטיבת גולני. בגולני עבר כץ מסלול הכשרה כלוחם, קורס מ"כים חי"ר וקורס קציני חי"ר. עם סיום הקורס שב לחטיבה כמפקד מחלקה בגדוד 51 ולחם כקמב"ץ גדוד 51 במלחמת ששת הימים.

בהמשך שימש כמפקד פלוגה א' בגדוד 51. בשנת 1969 מונה למפקד סיירת גולני ופיקד על עשרות פעולות בלבנון, בהן הפשיטה על כפר חלתא, בירדן ובסוריה. במלחמת יום הכיפורים ולאחר קרב החרמון הראשון התמנה כמפקד גדוד 17 שהורכב ממפקדי בסיס האימונים החטיבתי של גולני ופלוגה מגדוד 17. הגדוד כבש את חרפא, השתתף בקרב החרמון השני (מבצע 'קינוח'), כבש את מוצב החרמון הישראלי ודיווח "תחנות כל העולם החרמון בידי גולני".

בשנת 1974 שימש כראש לשכת הרמטכ"ל, מרדכי גור, בשנת 1976 התמנה למפקד חטיבת יפתח המשוריינת. לאחר מכן השתלם בלימודים בארצות הברית. בשנת 1978 מונה למפקד חטיבת גולני. בתפקידו זה יזם בין השאר את 'מרוץ גולני' - מרוץ מהחרמון ועד אילת. לאחר מכן השתלם במכללה הבין-זרועית לפיקוד ולמטה.

ב-1981 התמנה למפקד אוגדת שריון בדרגת תא"ל, בתפקידו זה, פיקד על האוגדה במלחמת לבנון הראשונה. ב-1984 מונה לראש מה"ד תו"ל במה"ד. בשנת 1986 השתחרר מצה"ל ופנה לעסקים פרטיים.

בשנת 2016, כיו"ר מורשת גולני בעמותת גולני, יזם את 'שביל גולני', שמשתרע לאורך 1,200 ק"מ מהחרמון ועד אילת. זהו שביל טיולים ארצי, רצוף והארוך ביותר בארץ, המחבר את אתרי המורשת של גולני ואתרים מרכזיים במורשת ישראל.

מקור : ויקיפדיה

ארוין לביא (ליבוביץ)

נולד בשנת 1947 בטרנסילבניה שברומניה, בן להורים ניצולי השואה. ב-1959 עלה עם משפחתו לישראל, בתחילה גר עמה בצפת, אך לאור קשיי פרנסה נשלח לקיבוץ לוחמי הגטאות.

ב-1965 התגייס לצה"ל ולאחר שנשר מקורס טיס שובץ בחטיבת גולני. עבר מסלול הכשרה כלוחם, ולאחר מכן עבר קורס מ"כים חי"ר וקורס קציני חי"ר. במלחמת ששת הימים היה צוער בקורס קצינים ובסיומו נשלח לסיירת אגוז. כבר ביומו הראשון בסיירת היה מעורב בהתקלות עם מחבלים באזור הגלבע. לאחר שירות כמפקד מחלקה וסגן מפקד פלוגה באגוז, חזר לגולני ומונה למפקד פלוגה בגדוד 13 (גדעון).

במהלך מלחמת ההתשה פיקד על מעוז בקו בר-לב והדף עם חייליו פשיטה מצרית שהסתיימה בכישלון. לאחר מכן מונה למפקד פלוגה בגדוד 17 (הכשרת מפקדי כיתות), שירת כמפקד פלוגה בבה"ד 1 ומדריך ראשי בקורס מ"כים של גולני.

בפרוץ מלחמת יום הכיפורים שימש כסגן מפקד גדוד 12 (ברק) של גולני ולחם ברמת הגולן. לאחר נפילתו של מפקד הגדוד יעקב שחר, ביומה הרביעי של המלחמה, מונה לממלא מקומו ופיקד על הגדוד בקרבות הבלימה והתקפת הנגד. כנגד הצבא הסורי ברמה וכן בקרב ההבקעה לרמה הסורית. לאחר ההבקעה נערך הגדוד, ואיתו כוח שריון בפיקוד אלי גבעי, להגנה בכפר מזרע בית

ג'אן והדפו בהצלחה התקפות קומנדו ושריון סוריים והרגו רבים מהם. זמן קצר לפני הפסקת האש שסיימה את המלחמה נהרג סגן מפקד הגדוד רס"ן אהוד בר סבר.

לאחר המלחמה חזר לתפקיד הסמג"ד עד שמונה ב-1975 למפקד הגדוד. כיהן כראש זירת מבצעים משולבים בחטיבת המבצעים במטכ"ל. למד שנתיים בבית הספר הגבוה למלחמה בפאריס (École Supérieure de Guerre).

בשנת 1981-קיבל את הפיקוד על חטיבת גולני והוביל אותה במבצע שלום הגליל, בשורה של קרבות, ובהם הקרב על כפר סיל, ועד המצור והכניסה לביירות. לאחר המבצע עבר הסבה לשריון, הודרך בקורס מג"דים וב-1984-התמנה למפקד עוצבת הגליל.

בתפקידו הבא פיקד על אוגדת שריון במילואים, בשנים 1988-1990 שימש כנספח צבאי בסינגפור. יצא לחופשת לימודים ובינואר 1992 השתחרר משירות הקבע.

לאחר שחרורו מצה"ל בדרגת תת-אלוף, הקים חברת בנייה, עבד במיזמי נדל"ן בהונגריה ומונה למנהל "ת.ג.מ", חברה בת של צים, שעוסקת בהובלה יבשתית. באוגוסט 2010 מונה ליועץ במשרד הביטחון בתחום של ניהול פרויקטים, בשנת 2011 מונה לעמוד בראש הרשות לפינוי מוקשים.

מקור : מכלול.

שלמה חסון

נולד בשנת 1952 בישראל בוגר בית ספר יסודי ממלכתי דתי בקדימה וישיבה תיכונית "בני עקיבא – נתניה". התגייס לגולני_בנובמבר 1970. בהמשך עבר קורס אלחוטני רדיו בבה"ד 7. שובץ לגד' קשר פצ"ן ושרת כאלחוטן ברמת הגולן: בחרמון, תל אביטל ועוד. סיים קורס מ"כים, קורס קצינים והשלמת קציני קשר בבה"ד 7. באוג' 72 מונה לקצין קשר גדוד 51 בגולני. שרת בסיני, ברמת הגולן ובגיבליה בעזה.

באוק' 73: מלחמת יום הכיפורים: השתתף בלחימה ברמת הגולן, בכיבוש החרמון שם ספג פציעה קשה בבטן בעקבות רסיסים. בשנים 1974-1979 שרת במגוון תפקידים: סגן קשר"ח: חטיבה 820, חטיבה 300, חטיבה 769 קצין קשר חטיבה 7 – המח"ט קהלני וסגן קצין קשר אוג' 220 – צאלים. בשנת 1982 – עבר מחיל הקשר לתחום הממשל בעקבות ההתמחות בנושאי מזרח תיכון ומדעי המדינה. בעקבות מלחמת שלום הגליל (מלחמת לבנון הראשונה) והשהות בלבנון שירת כקצין בממשל צור בעת פיצוץ הבניין בצור.

בשנים 1983-1995 שרת במגוון של תפקידים: מושל ג'זין וחלק מהרי השוף. סמח"ט צד"ל וקצין קישור לגנרל לחאד עם גורמי צה"ל וממשלת ישראל. מושל רמאללה – כולל בתקופת האינתיפאדה הראשונה. ראש המינהל האזרחי בדרום לבנון.

השתחרר מצה"ל בשנת 1996 בדרגת אל"ם. בשנים 2000-2002 שימש בשב"כ כראש מנהלת משפחות צד"ל. בוגר תואר ראשון- במזרח תיכון ומדעי המדינה, בוגר תואר שני- במדעי המדינה במסגרת צה"ל, בשנים האחרונות – מתנדב דרך צוות במסגרת "דרך ארץ" – הרצאות, בבתי ספר תיכון: בתחום מורשת ארץ ישראל.

מקור : שלמה חסון